

UNIVERSITETI I EVROPËS JUGLINDORE

УНИВЕРЗИТЕТ НА ЈУГОИСТОЧНА ЕВРОПА

SOUTH EAST EUROPEAN UNIVERSITY

FAKULTETI I DREJTËSISË

ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ

FACULTY OF LAW

ПОСТДИПЛОМСКИ СТУДИИ – ВТОР ЦИКЛУС

НАСОКА: ГРАЃАНСКО ПРАВО

МАГИСТЕРСКИ ТРУД:

Наследно-правни договори *de lege ferenda* во наследното
законодавство на Република Северна Македонија

КАНДИДАТ:

Едвин Мазникар

МЕНТОР:

Доц. д-р Арта Селмани-Бакиу

ТЕТОВО

Декември, 2021 година

Содржина

АПСТРАКТ	6
ВОВЕД.....	11
Поглавје 1.....	13
1.1.Цели на истражувањето	13
1.2. Хипотеза.....	13
1.3. Методологија на истражување	14
Поглавје 2. Договор за наследување	15
2.1.Историја и забрана на договорот за наследување во нашето законодавство.	18
2.2.Карактеристики и услови за склучување на договорот за наследување	19
2.3.Договорот за наследување во европските држави.....	20
2.4.Германско право	21
2.5.Швајцарско право	24
2.6. Австриско право	26
2.7.Француско право.....	27
2.8 Дали да се воведе договорот за наследување во нашето право?	29
Поглавје 3. Наследноправните договори во балканските држави.	31
3.0. Словенија	31
3.1.Хрватска	31
3.2.Србија.....	32
3.3. Црна Гора.....	32
Поглавје 4. Договори кои имаат карактеристики на наследноправни договори	33

4. Договор за отстапување на имот за време на живот	33
4.1. Субјекти на договорот за отстапување на имот за време на живот.	34
4.2. Правото на брачниот другар на отстапителот.....	36
4.3. Предмет на договорот за отстапување на имот за време на живот.....	37
4.4. Наследноправни дејства на договорот за отстапување на имот за време на живот.	38
4.5. Облигационо правни дејства на договорот за отстапување на имот за време на живот.....	39
4.6. Форма и валидност на договорот за отстапување на имот за време на живот	40
4.7. Раскинување и отповикување на договорот.....	42
Поглавје 5. Договорот за доживотна издршка	43
5.1. Карактеристики на договорот за доживотна издршка	45
5.2. Историјат и развој на договорот за доживотна издршка	46
5.3. Субјекти на договорот за доживотна издршка.	48
5.4. Предмет на договорот за доживотна издршка.....	51
5.5. Форма на договорот за доживотна издршка.	53
5.6. Склучување на договорот за доживотна издршка.	54
5.7. Заверка на договорот за доживотна издршка	55
5.8. Правно дејство на договорот за доживотна издршка	56
5.9. Раскинување на договорот за доживотна издршка.	57
5.9.1. Правото на наследниците кога се раскинува договорот за доживотна издршка.	58
5.9.2. Судско раскинување на договорот за доживотна издршка	59
5.9.3. Ништовност на договорот за доживотна издршка поради формата.....	60
Интервју	62
Пример на договорот за наследување	65

Пример на договорот за отстапување на имот за време на живот	67
Пример на договорот за доживотна издршка	70
6. Заклучок.	74
Користена литература	80

Наследно правни договори *de lege ferenda* во наследното законодавство на Република Северна Македонија.

Kontratat trashëgimore *de lege ferenda* në legjislacionin trashëgimorë të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

Inheritance contracts *de lege ferenda* in the inheritance legislation of the Republic of North Macedonia.

ИЗЈАВА ЗА АВТОРСТВО

Под моја лична одговорност изјавувам дека содржината на доставениот магистерски труд е оригинално дело напишано од моја страна, кое никогаш не е презентирано пред ниту една друга институција. Сите референци и цитати во текстот се направени врз основа на изворите презентирани во фуснотите.

Со почит

Едвин Мазникар

ИЗЈАВА ЗА ЛЕКТОРИРАЊЕ

Јас Христијан Аџиоски овластен лектор по македонски јазик, изјавувам дека лекторски го обработив авторскиот труд на тема: "Наследно-правни договори de lege ferenda во наследното законодавство на Република Северна Македонија" од кандидатот Едвин Мазникар, и одговорно тврдам дека истиот ги исполнува стандардите за правилна употреба на македонскиот стандарден јазик.

Лектор:

Христијан Аџиоски

АПСТРАКТ

Во овој магистерски труд предмет на истражување ќе бидат договорите кои имаат елементи на наследноправните договори со Законот за облигациони односи на Република Северна Македонија. Исто така, ќе го анализирам и објаснам договорот за наследување во европските држави кај кои е дозволен како еден современ начин на преминување на имот на оставителот.

Трудот првично појаснува како бил регулиран договорот за наследување во минатото во Република Северна Македонија кој сега е забранет со нашиот Закон, а подоцна ќе биде опфатено и тоа како е регулиран договорот за наследување во европските држави кај кои е дозволен со Закон. Исто така, и договорите кои имаат елементи на наследноправни договори кои се регулирани со Законот за облигациони односи, договорот за отстапување на имот за време на живот и договорот за доживотна издршка.

Целта на ова истражување е да дознаеме како се регулирани договорите кои имаат елементи на наследноправни договори кои се признати со законот во Р.С.М. да ги увидиме нивните карактеристики, да видиме кои договори се повеќе застапени во практиката, и да направиме анализа со неколку држави од Балканот и Европа, за да можеме да видиме кои се сличностите и разликите меѓу различните наследноправни системи, да дадеме препораки за недостатоците во нашиот правен ситем.

ABSTRAKT

Në këtë disertacion të magjistraturës, objekt hulumtimi janë kontratat detyrimore të cilat kanë elemete të kontratave juridike trashëgimore sipas Ligjit mbi marrëdhëniet e detyrimeve të Republikës së Maqedonisë së Veriut. Gjithashtu në këtë punim analizohen dhe sqarohen kontratat trashëgimore në vendet evropiane në të cilat vende këto kontrata shërbejnë si një nga mënyrat bashkëkohore për bartjen e pasurisë së trashëgimlënës.

Punimi fillimisht jep sqarime të detajuara se si kanë qenë të rregulluara kontratat trashëgimore në të kaluarën në Republikën e Maqedonisë së Veriut. Kjo mënyrë e bartjes së pasurisë, pra përmes kontratave trashëgimore, janë të ndaluara me ligjin aktual për trashëgimi në RMV. Në punim gjithashtu janë të cekuara dy kontratat shumë të rëndësishme që kanë elemente të kontratave të trashëgimisë edhe atë: kontrata për cedimin e pasurisë gjatë jetës si dhe kontra për mbështetjen e përjetshme.

Qëllimi i këtij studimi ishte të analizojmë se si rregullohet bartja e pasurisë përmes kontratave detyrimore që janë objekt studimi i Ligjit për marrëdhënie të detyrimeve të RMV-së, duke paraqitur në këtë drejtim karakteristikat e tyre, për të parë se cilat kontratat janë më të zakonshme në praktikë, dhe për të bërë një analizë me disa vende të Ballkanit dhe Evropës, për të parë se cilat janë ngjashmëritë dhe ndryshimet midis sistemeve juridike trashëgimore, dhe në këtë drejtim për të ardhur deri tek përfundimet dhe rekomandimet konkrete lidhur me këtë mënyrë të bartjes së pasurisë.

ABSTRACT

In this master's dissertation, the object of research is the obligatory contracts which have elements of legal inheritance contracts according to the Law on Obligations of the Republic of North Macedonia. Also in this paper are analyzed and clarified the inheritance contracts in European countries in which countries these contracts serve as one of the contemporary ways for the transfer of the testator's property.

The paper first provides detailed explanations of how inheritance contracts were regulated in the past in the Republic of North Macedonia. This way of transferring property, through inheritance contracts, are prohibited by the current law on inheritance in the RNM. The paper also mentions two very important contracts that have elements of inheritance contracts: the contract for the assignment of property during life and the contract for lifelong support.

The purpose of this study is to analyze how the transfer of inherited property is regulated through mandatory contracts that are the subject of study of the Law on Obligations of the RNM, presenting in this regard their characteristics, to see which contracts are more common in practice, and to make an analysis with some countries of the Balkans and Europe, to see what are the similarities and differences between the inherited legal systems, and in this regard to come to concrete conclusions and recommendations regarding this mode of transfer of property.

ВОВЕД

Околу човекот како субјект на права, во текот на неговиот живот се создаваат голем број на правни односи, едни од¹ тие се и имотните односи, затоа што по смртта на едно физичко лице неговиот имот го наследуваат неговите наследници. Имотните односи може да се регулираат со договорите пред смртта на физичкото лице. Во ова истражување ќе стане збор за договорите кои имаат карактеристики на наследноправни договори (договорот за доживотна издршка и договорот за отстапување на имот за време на животот). Овие договори, и покрај тоа што по својата правна природа се од *облигационоправен карактер*, имаат *поголемо значење во наследното право*, со оглед дека предизвикуваат и одредени наследноправни дејства. Ќе ги анализираме детално и увидиме нивните карактеристики.

Некои облигациони договори на наследното право, познати и признати во повеќето држави во Европа, во нашето право се забранети. Се работи за договор за наследување, кој нашиот Закон за наследување го објаснува договорот за наследување во член 7, ништовен е договорот со кој некој ја остава својата оставина или нејзин дел на својот содоговарач или на трето лице, освен ако располагањето се врши со договор за доживотна издршка. Исто така, во член 8 во Законот за наследување, ништовност на договорот за идно наследство или легат се вели – ништовен е договорот со кој некој го отуѓува наследството на кое се надева, како и секој договор за наследство на трето лице кое е уште живо.² Ништовен е, исто така, и договорот за легат или за некоја друга корист со кој еден договарач се надева на наследство кое уште не е отворено.^{3/4}

Но нашето законодавство регулира и дозволува други два договори кои имаат елементи на наследноправни договори тоа се: договор за отстапување на имот за време на живот и договор за доживотна издршка. Договорот за доживотна издршка и договорот за отстапување на имот за време живот во пракса се многу застапени и често

¹ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Наследно Право, стр.119

² Закон за наследувањето (Сл. Весник на РМ, бр.47/1996)

³ Закон за наследувањето (Сл. Весник на РМ, бр.47/1996)

⁴ Закон за наследувањето (Сл. Весник на РМ, бр.47/1996)

се употребуваат во случај кога некој сака да располага со имот за време на живот, што ќе ги објасниме подоцна.⁵

Темата на овој магистерски труд се однесува на договорите кои имаат карактеристики на наследноправни договори. Ќе ги опфатиме и анализираме договорот за отстапување на имот за време на живот и договорот за доживотна издршка. Исто така, ќе го објасниме договорот за наследување во некои од европските држави кај кои е дозволен и како е регулиран. Што се однесува на истражувањето од споредбеното право, ќе ги опфатам балканските држави.

Целта на овој магистерски труд е да направам една споредба како се регулирани наследноправните договори кај нас, а како во другите држави од Балканот и Европа, да ги анализираме договорите кои имаат елементи на наследноправни договори, договорот за доживотна издршка и договорот за отстапување на имот за време на живот, да ги увидиме разликите, да дојдеме до ново сознание, да укажеме кои се последиците кога се склучуваат овие договори, да ги увидиме недостатоците во нашиот правен систем, доколку ги има и да предложиме мерки за нивно намалување или елиминирање.⁶

⁵Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Наследно право, стр.119

⁶ Ибид

Поглавје 1

1.1. Цели на истражувањето

Цели кои сакам да ги постигнам со моето истражување се:

- Да видиме како се регулирани наследноправните договори во нашето законодавство.
- Да видиме кои договори се повеќе застапени во нашата практика
- Да ги видиме разликите помеѓу договорот за отстапување на имот за време на живот и договорот за доживотна издршка.
- Да видиме како се регулирани наследноправните договори во балканските држави и Европа.

1.2. Хипотеза

Главна хипотеза врз која ја засновам мојата магистерска теза е: **Како се регулирани наследноправните договори во Република Северна Македонија, и како се регулирани во некои од европските држави и во Балканот?**

За да ја потврдам ваквата хипотеза, ќе одговориме на следниве прашања:

- **Дали нашето законодавство е подготвено за воведување на наследноправните договори?**
- **Кои договори се повеќе застапени во нашата практика, а имат елементи на наследноправни договори?**

1.3. Методологија на истражување

Методи кои ќе се користат во мојата магистерска теза се:

1. детално и внимателно истражување.
2. одредување на предметот и целите.
3. упатства и совети од менторот кои се од огромно значење.
4. формулирање хипотеза и помошни хипотези кои ќе бидат водилки на трудот.
5. прибирање на потребниот материјал (книги, научни трудови, весници, списанија, колумни, видеоматеријал и сл).
6. анализа и проверка на прибраните материјали.
7. изработка на нацрт скица.
8. систематизирање на стекнатите знаења.
9. конципирање, складирање и изработка на научниот труд.
10. анкета и интервју.

Поглавје 2. Договор за наследување

Во Република Северна Македонија постојат два правни основи за повикување на наследството, законот и тестаментот. Но некои земји имаат прифатено и трет основ за повикување на наследство, а тоа е договорот за наследување. Тој претставува најсилен правен основ затоа што во системите коишто го прифатиле има приоритет пред тестаментот и законот. Во македонскиот правен систем ваквиот основ е забранет и склучувањето на ваков договор повлекува ништовност⁷. На негово место се употребува договорот за доживотна издршка и договорот за отстапување на имот за време на живот, коишто ќе ги објасниме подоцна.⁸

Овој договор своите правци ги наоѓа уште во старото египетско и грчко право. Тој се користел и во правото на древниот Вавилон, но се смета дека својата ренесанса ја доживува во средниот век.

Договорот за ⁹наследување претставува двострано правно дело, значи за негово склучување се потребни две или повеќе лица, оставител и наследник според договорот. Ваквиот договор оставителот треба да го почитува до крајот на својот живот и тој не може еднострано да го отповика.¹⁰ Со договорот за наследување наследникот стекнува наследно право во моментот на смртта на оставителот. Оставителот кој склучил договор за наследување, тој може и понатака да располага со имот за време на живот¹¹. Во овој случај, договорениот наследник не може да ги штити своите интереси.¹²

Договорот за наследување престанува во случај кога: договорениот наследник умрел пред лицето кого би требало да наследи врз основ на договорот, ако договорениот наследник не е достоин да наследи, ако се откажал од наследството, со

⁷ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Наследно право, стр. 29,

⁸ Ибид

⁹ Ибид

¹⁰ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Наследно право, , стр. 298, 299

¹¹ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Наследно право, стр. 299, 300

¹² Илија Бабиќ Наследно право , стр. 220

развод¹³ или поништување на бракот помеѓу брачните другари кои го склучиле овој договор.¹⁴

Може да се констатира дека договорот за наследување може да се појави во неколку облици: како основ за универзална сукцесија; како основ за сингуларна сукцесија и како негативен договор за наследување. Со договорот за наследување како основ за универзална сукцесија, познат уште како договор за наследување во потесна смисла, договорните страни одредуваат дека оној кој ќе го надживее другиот ќе биде негов наследник, или пак евентуално тоа може да биде и трето лице. Со договорот за наследување како основ за сингуларна сукцесија, познат уште како договорен легат, договорните страни за предмет на договорот предвидуваат одредена ствар или право од оставината. Најпосле, последниот облик е негативниот договор за наследување, со кој законскиот наследник се откажува од идното наследство.

Според авторот Оливер Антич, денес поголем дел од современи наследноправни системи го забрануваат договорот за наследување. Во државите, пак, кои во своите наследни права го дозволуваат договорот за наследување (Германија, Австрија, Швајцарија и Франција), пред сè, како резултат на правната традиција, кругот на лица помеѓу кои може да биде склучен овој договор е мошне тесен, а формата е многу строга. Сепак, законодавствата на БиХ, Македонија, Словенија, Хрватска и Црна Гора договорот за откажување од наследство го сметаа за полноважен доколку беа исполнети следниве услови: 1.¹⁵ договорните страни да се предок и потомок, 2. ¹⁶потомокот – договорна страна мора да биде деловно способен, 3. договорот е формален, 4. изјавата за откажување од идното наследство мора да биде јасна, 5. договорот се однесува и на законското наследно право на потомците, 6. договорот за откажување од наследство може да биде товарен или добротин. Правното дејство на овој договор се состои во дефинитивното гаснење на наследните права како на наследникот кој се откажал, така и на неговите потомци, при што се сметало како тој никогаш да не постоел. Според авторот Оливер Антич, односот на прашањето за оправданоста на договорот за откажување од

¹³ Ибид

¹⁴ Ибид

¹⁵ Илија Бабич, Наследно право, стр.221

¹⁶ Ибид

наследство, се истакнува дека со овој договор се избегнуваат можните спорови за поделба на оставината по смртта на оставителот и се овозможува зачувување на целината на земјоделскиот имот. Сепак, теоријата укажува дека „овој договор може да доведе до лоши односи меѓу членовите како на потесното, така и на поширокото семејство. Со него, по правило, се исклучени сите потомци на лицето кое се откажало од наследство и тоа без нивна волја, или дури и против неа.¹⁷ Вредноста на оставината може во моментот на делацијата да биде неспоредливо повисока во однос на нејзината вредност во моментот на склучувањето на договорот. Потомокот најчесто се одлучува на овој договор поради авторитетот на родителите и по нивна желба. Бидејќи е карактеристичен за селската средина, со овој договор се откажуваат од наследство најчесто потомците од женски пол, со што се овозможувало на машките потомци да го наследат земјоделскиот имот во целина, што претставува дискриминација врз основа на пол, која постоела во предвоеното право.^{18/19}

Според авторот Наташа Стојанович, со договорот за наследување би биле заштитени нужните наследници на договорениот оставител, затоа што со договорот за наследување тој не може да располага со нужниот дел.²⁰ За разлика од договорот за доживотна издршка, доколку е опфатен целиот имот, нужните наследници немаат право на нужен дел. Ова е една битна разлика помеѓу договорот за наследување и договорот за доживотна издршка.²¹

¹⁷ Nataša Stojanović, *Zašto je ugovor o nasleđivanju zabranjen*, стр.178

¹⁸ Оливер Антич, *Наследно право* стр.211

¹⁹ Ибид

²⁰ Nataša Stojanović, *Zašto je ugovor o nasleđivanju zabranjen*, 160

²¹ Nataša Stojanović, *Zašto je ugovor o nasleđivanju zabranjen*, стр. 177

2.1. Историја и забрана на договорот за наследување во нашето законодавство.

Наследноправните договори потекнуваат од старото египетско и грчко право, но нивниот најголем развој се бележи во средновековното германско и француско право. Во одредени периоди од историјата тие биле забранети, додека други биле дозволени. На македонските простори договорот за наследување бил присутен во периодот помеѓу двете светски војни, врз основа на примената на Српскиот граѓански законик од 1844 година. По Втората светска војна, судската пракса, како и новите правни прописи го укинаа договорот за наследување како правен основ за наследување во нашето наследно право.²²

Се смета дека со Сојузниот закон за наследување од 1955 година се донесени темелите на современото наследно право, кое тогаш се засновало на принципот на единствено уредување на наследувањето.²³ Следен мошне битен принцип е принципот на рамноправност на граѓаните во остварувањето на наследните права. Со донесувањето на овој закон е укинат договорот за наследување кој дотогаш се применувал на територијата на поранешните југословенски републики, и законот и тестаментот остануваат како единствени основи за повикување на наследство. Важна улога за укинување на договорот одиграла судската практика преку одлуките кои ги носеа судовите кои не го прифаќале договорот за наследување, а потоа својата поддршка ја добиле и од страна на законодавната власт со донесување на Сојузниот закон. Потоа со донесувањето на Законот за наследување од 1973 година се напушта принципот на единство во наследувањето и тоа преминува во надлежност на републиките и покраините.²⁴ Законот за наследување од 1996 година се покажа како закон кој одговара на општествените прилики и економското уредување, и поради тоа не претрпува измени и дополнувања. Во членот 7 од овој закон е предвидена ништовност на договорот со кој се врши

²² Ибид

²³ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Наследно право, стр.298,299

²⁴ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Наследно право, стр.298,299

распределување на оставината на оставителот за време на живот и се укажува дека само договорот за доживотна издршка е дозволен и со ²⁵него може да се распределува имотот на оставителот, уште за време на неговиот живот.²⁶

2.2. Карактеристики и услови за склучување на договорот за наследување

Договорот за наследување може да биде взаемен договор тогаш кога двете договорни страни, една со друга се именуваат за наследник, но во случај кога едната страна ја определува другата за наследник станува збор за едностран договор за наследување. Може да дојде до ситуација кога двете договорни страни определуваат трето лице за наследник, тогаш ваквиот договор за наследување е двостран. Алеаторноста на овој договор доаѓа до израз поради тоа што не се знае која страна прва ќе почине и која ќе се појави како наследник, страната која ќе го надживее другиот го наследува неговиот имот. Договорот за наследување предизвикува правно дејство кога е склучен во согласност со волјите на двете страни, па според тоа оставителот не може да го раскине договорот еднострано, односно само со своја волја да ја одземе неговата важност.²⁷ Кога станува збор за формата, се работи за строго формален договор и во зависност од системите коишто го прифатиле постојат различни услови за негово склучување. Некаде тоа се прави пред нотари или двајца сведоци, а во некои земји се склучува во форма на јавна исправа. Постојат и разлики помеѓу лицата кои може да го склучат, нивната способност за склучување којашто е потребна да ја поседуваат. Во некои земји е дозволено да се склучува договор за наследување во корист на трети лица, додека пак други земји забрануваат склучување на ваков договор во корист на трето лице. Договорот за наследување во поголем број на земји коишто го предвидуваат како основ за повикување на наследство е дозволен да се склучува само помеѓу брачните другари и него го склучуваат лица кои се полнолетни и со потполна деловна способност.

²⁵ Ибид

²⁶ Nataša Stojanović, *Zašto je ugovor o nasleđivanju zabranjen*, стр.44

²⁷ Nataša Stojanović, *Zašto je ugovor o nasleđivanju zabranjen?*“ стр 45

Некои системи дозволуваат ваквиот договор да го склучат и лица со ограничена деловна способност, но во согласност на законскиот застапник на овие лица. Во поглед на содржината договорот може да се однесува на целиот имот или на некој дел од имотот на оставителот, но и иден имот, односно имот кој што допрва ќе биде стекнат. Ограничувања во поглед на слободата²⁸ на оставителот да располага со целиот свој имот се појавуваат во нужниот дел, како начин на заштита на нужните наследници.²⁹

2.3. Договорот за наследување во Европските Држави

Договорот за наследување е прифатен во Германија, Австрија, Швајцарија и Франција. Во германското право е регулиран во четвртиот дел од германскиот Граѓански законик од 2274 до 2303 член. Во овој Законик договорот за наследување се јавува во три облици: како договор за наследување во потесна смисла, договорниот легат и негативниот договор за наследување. Договорот за наследување во потесна смисла претставува основ за универзална сукцесија. Според овој договор, за наследник се јавува лицето коешто ќе го надживее својот содоговараач или друго трето лице. Со договорниот легат или пак познато како сингуларна сукцесија, предмет на наследување претставува определена ствар или некое право од оставината. Негативниот договор за наследување се јавува тогаш кога лицето го склучува договорот со цел да се откаже од некое идно наследство. Бројот на лица коишто можат да го склучат ваквиот договор се сведува на еден тесен круг и за негово склучување е пропишана построга форма, па така ваквиот договор мора да биде заверен на нотар.³⁰

Швајцарскиот Граѓански законик под влијание на германското право го прифаќа договорот за наследување како правен основ, во кој точно се определува како страните сакаат да го распределат имотот, меѓутоа и сите наследници треба да бидат согласни со одредбите од овој договор. Во австриското право договорот за наследување е предвиден

²⁸ Ибид

²⁹ Ибид

³⁰ Љиљана Спировиќ-Трпеновска, Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов. Наследувањето во Европа. стр.367, 368

во Австрискиот Општ Граѓански законик, кој што дозволува само брачните другари да склучуваат вакви договори и тоа само за $\frac{3}{4}$ од имотот, а за останатата $\frac{1}{4}$ може да состават теттамент.³¹ Исто така и во Франција дозволено е само брачните другари да го склучат ваквиот вид на договор, во практиката во оваа држава е познат како *donation au dernier vivant* или како подарок во корист на преживеаниот брачен другар³². Карактеристично е тоа што може да се отповика овој договор и во *code civil* е уреден во делот на подароците. Овој договор мора да има брачен карактер во спротивно е неважечки.

2.4. Германско Право

Договорот за наследување (*Erbvertrag*), во германското право е уреден во делот четврти од Германскиот граѓански законик и ги допушта сите видови на договорот за наследување. Тој представува правно дело со кое оставителот по своја волја располага со својот имот во корист на другата договорена страна или пак на на трето лице случај *Mortis Causa*.³³ Договор за наследување е правна обврска со која оставителот располага со својот имот додека е жив, и тоа во корист на други договорени страни или трети лица. Германскиот правен поредок не дозволува на овој договор облигационоправно ниту стварноправно дејство, тој претставува основ за повикување на наследство. Карактеристично за договорот за наследување е што тоа дека Додека договорениот оставител е жив, договорениот наследник има само правна надеж, и очекување дека еден ден ќе постане наследник. Со правната надеж договорениот наследник не може да располага ниту да ја пренесува. Договорот за наследување не може еднострано да се раскине, само со взаемна согласност на договорните страни или пак доколку истиот не се почитува³⁴.

Кога договорот за наследување се склучува помеѓу брачните другари или вереници тој се склучува со посебни правила. Во улога на договорен оставител најчесто се наоѓаат

³¹ Љиљана Спировиќ Трпеновска, Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов Наследувањето во Европа. стр. 368, 369.

³² Ибид, стр. 369

³³ Ибид

³⁴ Ибид, стр. 372

личности на млади години, кои стапуваат во брак, кога се комбинира договор за наследување со брачниот договор. На тој начин, тие обезбедуваат економска самостојност, а често и враќањето на миразот, кога смртта на сопругот прекинува брак без потомци, меѓутоа по повторно стапување во брак на преживеаниот сопружник, поради обезбедување на заеднички деца, пред пренесување на наследството во новото семејство.³⁵

Договорот за наследување во германската пракса се склучува и во постарите години, заедно со договорот за доживотна издршка, односно за згрижување во соодветните установи за сместување на стари лица. Договорот за згрижување во овие институции, едната договорна страна се обврзува дека на другата договорна страна дека ќе³⁶ обезбеди дом за живеење и нега, во замена за оставината или дел од оставината. Обврската на договорениот наследник може да се состои од било какви обврски, (образување на детето, управување со имотот на оставителот до неговата смрт и слично)³⁷

Договорот за наследување може да биде комбиниран и со други договори, а неговото дејство може да биде условено со дејство или извршување на тој договор. Без условување договорениот оставител може да ги прекине обврските со поништување на тој договор.³⁸ Согласно со одредбите пар 2274 Германскиот граѓански законик, договорот за наследување може да биде склучен само лично³⁹. Исто така може да биде склучен само од лица кои што се деловно способни. Но едниот брачен другар може да склучи договор и ако е делумно деловно способен, со согласност на законскиот застапник, односно од органот за старателство.⁴⁰

Германскиот законодавец предвидува посебни одредби кои се однесуваат на двостраниот договор за наследување, имено ако во договорот за наследување и двете страни имаат заемно располагање со имотот, ништовноста на едно од располагањата

³⁵ Bartholomeyczik, H. Schluter, W, Erbrecht 1975, стр.145

³⁶ Ибид

³⁷ Ибид

³⁸ Ибид

³⁹ Bartholomeyczik, H. Schluter, W, Erbrecht, стр. 145

⁴⁰ Љиљана Спировиќ Трпеновска, Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов Наследувањето во Европа, стр. 174

предизвикува неважност на целиот договор. Доколку во договорот е запазено правото на отстапување на договорот, штом едната од договорните страни ќе го искористи ова право, во тој случај целиот договор не произведува правно дејство. Правото на отстапување од договорот се гасне со смртта на другиот брачен другар⁴¹. Секоја од договорните страни може да направи било какво располагање, исто како и со тестаментот. За таквите располагања важи истото како да е направено со тестамент. Од друга страна, таквото располагање може да биде изменето и во договорот со кој се заменува едно договорно располагање. Доколку договорот за наследување отпадне како резултат на остварено право на отстапување или по спогодбен пат, располагањето се става вон сила.⁴²

Во случај кога договорот за наследување е оставен на службено чување, исто како и кај тестаментот, законодавецот предвидува посебни одредби и рок од поедесет години за службено отворање на договорот. Германскиот граѓански законик исто така предвидува одредба според која ништовен е договорот со кој тестаторот се задолжува да состави или не постави тестамент или тестаментално располагање, да измени или да го отповика тестаментот.⁴³

Откажувањето од правото на наследство е договорот склучен помеѓу оставителот и законскиот иден наследник, со кој последниов однапред се откажува од неговото евентуално право на наследување. Овој договор треба да биде направен во формата на нотарски акт. Откажувањето може да се однесува на идните права на законските наследници и на резервата (правото на нерасположливиот дел на оставителот). Откажувањето од наследство предизвикува исклучување на откажувачот од законското наследување. Ова исклучување се протега и на потомците на откажувачот, освен ако во договорот поинако не е предвидено. Наследникот или тестаменталниот легатар може да се откаже од ова свое право со договорот склучен со оставителот. Тој исто така има право да го предвиди истото и во договорот за наследување.⁴⁴

⁴¹ Љиљана Спировиќ Трпеновска, Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов Наследувањето во Европа, стр. 374

⁴² Ибид, стр. 375

⁴³ Ибид стр. 375

⁴⁴ Ибид

2.5. Швајцарско право

Швајцарскиот граѓански законик (Code civil Suisse) од 1907 година, под влијание на германското право, го предвидува и договорот за наследување како еден од основните за наследство. За да може да биде склучен договорот за наследување, располагаачот треба да биде полнолетен. Покрај ова за располагањето да не биде ништовно, потребно е исто така располагањата кои оставителот ги направил да не се резултат на заблуда, измама, закана или присила. Располагањата кои се прават во рамките на договорот за наследување, исто како и кај тестаментот, може да се однесуваат на целиот имот или само на дел од имотот, но само во рамките на расположливиот дел. Делот од оставината со која оставителот не располагал, се распределува на законските наследници⁴⁵.

Исто како и во германското право, швајцарскиот законодавец овозможува широка примена на договорот за наследување и предвидува повеќе облици на вакви договори. Поради тоа, договорот за наследување во швајцарското право се разликува од француското и австриското право, каде договорот за наследување е дозволен само помеѓу брачните другари. Во таа смисла, оставителот во договорот за наследување може да се обврзе на другата договорна страна или пак на трето лице, по својата смрт да и ја остави целата оставина или само однапред дел од неа. Швајцарското право го познава договорот за наследување како универзална и сингуларна сукцесија, како и договорот за наследување како едностран и двостран договор. Со оглед дека дејството на договорот за наследување настапува во моментот на смртта на оставителот, договорните страни го задржуваат правото слободно да располагаат со својот имот за време на животот.⁴⁶

Освен договорот за наследување како универзална и како сингуларна сукцесија, во швајцарското право е прифатен и договорот за откажување од наследство во зависност од тоа дали за откажувањето наследникот добива или не добива одреден надомест. Со склучувањето на ваквиот договор лицето кое се откажало од наследството го губи

⁴⁵ Љиљана Спировиќ Трпеновска, Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов. Наследувањето во Европа, стр. 376

⁴⁶ Ибид

својството на наследник. Притоа, ваквиот договор, ако не е поинаку предвидено е обврзувачки и се однесува и на потомците на лицето кое се откажало од наследство. Имено, во ваков случај и тие го губат својството на наследници.⁴⁷

Договорот за наследување е двострано правно дело, чие дејство е одложено сè до смртта на една од договорните страни. За да биде полноважен договор за наследување, мора да биде испочитувана формата предвидена со законот. Во таа насока, договорот за наследување ќе биде полноважен само е ако е составен во формата на јавен тестамент. Притоа, договорните страни сумултано ја изјавуваат својата волја пред јавниот службеник и го потпишуваат договорот пред него во присуство на двајца сведоци. Договорот за наследување може да биде раскинат во секо време, со спогодба направена во писмена форма помеѓу договорните страни. Од друга страна пак, оставителот може да го анулира своето располагање во однос на неговиот наследник или легатар, доколку е виновен за некое дејствие кое е причина за исклучување од наследство. Ваквото исклучување треба да биде направено во една од формите пропишани за тестаментите. Најпосле, договорот за наследување престанува да важи во целост во случај кога договорниот наследник или легатар нема да го надживеат оставителот. Доколку со договорот за наследување е повредено правото на нужен дел, нужните наследници ⁴⁸можат да бараат редукција на располагањата направени во договорот. Како и во другите законодавства, и швајцарското право предвидува ништовност на договорите со кои се располага со идно наследство.⁴⁹

⁴⁷ Ибид стр. 376

⁴⁸ Љиљана Спировиќ Трпеновска, Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов. Наследувањето во Европа стр. 377

⁴⁹ Ибид стр. 377

2.6. Австриско право

Австрискиот граѓански законик дозволува склучување на договорот за наследување само помеѓу брачните другари, а со измената од 1817 година, ова право е дадено и на верениците, под услов подоцна да стапат во брак⁵⁰.

Договорите за наследување се чести и во корист на трети лица, најчесто заеднички деца на брачните другари. Исто така, во пракса се признаваат договорите за наследување во корист на трети лица и произведуваат потполно правно дејство.

Договорот за наследување не може да се поништи на штета на другиот сопружник, само може да се поништи доколку се исполнети законски услови. Договорот престанува да важи врз основа на законот, во случај на смртта на договорниот наследник пред оставителот, неспособност, недостојност за наследување, во време на отворање на наследството, откажување од наследство, развод,⁵¹или поништување на бракот⁵².

Австрискиот граѓански законик дозволува на сите лице кои имаат право на наследување, да располагаат со своето право, да склучат договор со оставителот дека се откажуваат од идното свое наследно право (негативен договор за наследување).⁵³

⁵⁰Љиљана Спировиќ Трпеновска, Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов. Наследувањето во Европа стр. 377, 378

⁵¹ Ибид

⁵² Ибид

⁵³ Ибид

2.7.Француско право

Францускиот граѓански законик договорот за наследување го распоредува во поглавјето за поклони и како поклон за идни ствари. Според француското право договорот за наследување е договор со кој поклонодавецот му дава право на поклонопримецот да го земе неговиот имот во наследство. Договорот мора да има брачен карактер – во спротивно е неважечки. Се⁵⁴ склучува со брачен договор, или во текот на бракот помеѓу брачните другари. Овој договор е хибриден и има особини на поклон и оставнина, а бидејќи е бестеретен, претставува поклон. Од друга страна пак, правото кое го доделува е предизвикано од смртта. Овој договор има и наследен карактер⁵⁵.

Договорот може да биде составен во корист на брачните другари, сегашни или идни. Исто така, поклонопримци можат да бидат деца и потомци кои ќе се родат во бракот. Француската правна теорија договорот за наследување го сместува во семејството на поклони. Според оваа теорија, способност која се бара за негово склучување е и онаа која се бара кај договорот за поклон.

Согласно одредбите на Code Civil, договорниот институт е дозволен само помеѓу брачните другари, за разлика од германското и швајцарското право каде не постои вакво ограничување во поглед на лицата кои можат да го склучат. Станува збор за таков вид на договор кој е поврзан со бракот, според кој едната договорна страна едниот брачен другар ѝ го ветува целиот или дел од имотот на другата договорна страна – другиот брачен другар кој ќе може да го добие по неговата смрт.⁵⁶ Предмет на подароците направени помеѓу брачните другари можат да бидат постојните, но и идните добра. Тие се секогаш отповикливи, освен оние кои се содржани во брачниот договор, но многу

⁵⁴ Philippe Malaurie, Laurent Aynes, Droit Civil:Les obligations str 394

⁵⁵ Љиљана Спировиќ Трпеновска, Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов. Наследувањето во Европа стр. 378, 379

⁵⁶ Didier Guevel, Successions Libertalites, Armand Colin Dalloz Pariz 1999, str 227 230

почесто тие се уредуваат и за време на бракот, квалификувани како донација во корист на последниот преживеан.

Во француското право договорот за наследување произведува полно правно дејство во моментот кога се отвора наследството. Ако наследникот (поклонопримец) умре пред отварање на наследството, договорот не произведува правно дејство, освен во случај ако е склучен по пат на брачен договор кој е во корист на децата родени во бракот. Договорниот наследник прифаќајќи го договорот за наследување тој само прифатил можност за наследување, исто како и тестаменталниот наследник.⁵⁷

Во француската цивилистика, според Гималди, во зависност од начинот на нивното настанување, се разликуваат два вида на договорни институти. Првите се договорните институти настанати со брачен договор, додека пак вторите се договорни институти настанати за време на брак. Постојат два вида на договорни институти настанати врз основа на брачен договор. Првиот е договорен институт склучен од трета страна во корист на идните брачни другари или нивните деца. Согласно законските одредби како трета страна може да се јави родителот на еден од брачните другари или пак трето лице. Тие располагаат со целиот или пак со дел од имот кој им го оставаат по својата смрт на двајцата брачни другари, само на еден од нив или на децата родени во брак. Во однос на овој вид договор Code Civil предвидува претпоставка според која, доколку договорна страна која располагала со својот имот во корист на еден или двајцата брачни другари нив ги надживее, тогаш договорот се однесува на нивните деца. Токму во поглед на ова прашање судската практика на Касациониот суд застанала на ставот дека договорниот институт може да биде предвиден само во корист на децата родени во брак и исклучиво само на нив.⁵⁸

Вториот договорен институт се склучува помеѓу брачните другари, тој е уреден во материјата со која се уредуваат одредбите кои се однесуваат на сите видови на подароци

⁵⁷ Ибид

⁵⁸ Ибид

направени помеѓу брачните другари. Во практиката овој вид на институт се среќава почесто за разлика од другите. И покрај тоа што е сличен со договорниот институт склучен со согласност на трето лице, тој се разликува по тоа што ако брачниот другар умре пред другиот, тој не се пренесува на децата. Сè до смртта на договорната страна која располагала со имотот, таа останува сопственик на имотот и може со него слободно да располага и да го отуѓува. Меѓутоа, таа не може самостојно и еднострано да го отповика договорот без согласност на другата договорна страна. Што се однесува до располагањето, може да располага, но само во онерозен начин, односно со надомест. Тој не може да располага без надомест, по пат на даровен основ. Со остварен предмет на договорот. По смртта на институтантот, другата договорна страна се јавува во положбата на легаторот. Имено, и покрај тоа што претходно со склучувањето на договорот се согласил со прифаќањето на неговата содржина, тој може по смртта на институтантот да го прифати ли пак го одбие договорното располагање.⁵⁹

2.8. Дали да се воведе договорот за наследување во нашето право?

Како една од критиките на договорот за наследување се наведува фактот дека тој претставува застарена правна творба од времето на феудализмот, со чија помош се зачувувало семејното богатство. Понатаму, со овој договор не се дава никаква гаранција на договорниот наследник дека од одредената оставнина нешто и навистина ќе добие, со оглед на тоа дека на договорниот оставител му останува правото на слободно располагање со своите добра *inter vivos*. Покрај тоа, се наведува и дека договорот за наследување има спекулативен карактер, дека е причина за многубројни спорови меѓу наследниците и дека доведува до комплицирани случаи при расправањето на оставината. На крајот, исто така се смета дека договорот за наследување во потполност ја оневозможува слободата на тестирање.

И покрај тоа што договорот за наследување шест децении не беше присутен во државите од поранешните југословенски простори, во науката се сретнуваат мислења за неговата

⁵⁹ Didier Guevel, Successions Libertaines, , str .228

оправданост. Имено, се наведува дека не може да се прифати гледиштето според кое договорот за наследување, поради својот феудален карактер е институт кој денес нема место во современите законодавства. Ваквото тврдење го поткрепуваат примерите од француското, австриското, германското и швајцарското законодавство, каде договорот за наследување е сè уште еден од правните основи за повикување на наследство. Во однос на критиката дека договорот за наследување има шпекулативен карактер поради што е на „црната листа“ на законодавецот, науката укажува дека за разлика од него, договорот за доживотна издршка со низа недостатоци кои праксата секојдневно ги потврдува, упорно со децении се привилегира наспроти договорот за наследување. Но исто така може да кажеме дека со предвидувањето на договорот за наследување би биле заштитени нужните наследници на договорниот оставител. Затоа што со договорот за наследување тој не може да располага со нужниот дел. Тоа не е случај со договорот за доживотна издршка, со кој доколку е опфатен целиот имот, нужните наследници не можат да го остварат своето право на нужен дел. Понатаму, следната добра карактеристика на договорот за наследување се состои во тоа што со него во голема мера би биле заштитени и доверителите на оставителот. Ова не е возможно кај доверителите на примателот на издршката, бидејќи давателот на издршката не одговара за долговите на примателот на издршката. Во таа насока, науката смета дека со признавањето на договорот за наследување како дозволено правно дело на нашите простори, може во голема мера да се оствари слободата на уредување на правните односи според потребите и можностите на субјектите во правниот промет, и дека може да се постигне поголем степен на правна сигурност.⁶⁰

⁶⁰ Работна Верзија на граѓанскиот законик на Р.М стр 8,9

Поглавје 3.0 Наследноправните договори во балканските држави

3.0 Словенија

Словенечкото право наследноправните договори ги уредува во четвртата глава од Законот за наследувањето од 1976 година. Притоа законодавецот предвидува ништовност на договорот за наследување, договорот за располагање со идно наследство или легат и договорот за содржината на тестаментот. Договорот за ⁶¹распределување на имотот за време на живот и договорот за доживотна издршка беа уредени со Законот за наследувањето. Со донесувањето на новиот Облигациски законик и неговото стапување во сила, одредбите со кои се уредуваше договорот за распределување на имот за време на живот и договорот за доживотна издршка⁶² беа преземени од Законот за наследување, а со тоа беше прекинато уредувањето на овие договори со Законот за наследување. Основната причина поради која словенечкиот законодавец ги внесе овие договори во облигационата материја, исто како и во македонското право, е облигационоправната природа на овие договори.

3.1 Хрватска

Хрватското право ја продолжува традицијата на уредување на наследноправните договори во рамките на наследното право. Во глава трета од Законот под наслов како Наследноправни договори, хрватскиот законодавец ја уредува ништовноста на договорот за наследување, ништовноста на договорот за идно наследство и легат, и ништовноста на договорот за содржината на тестаментот. Во хрватското право договорот за доживотна издршка и договорот за расподелба на имот се уредени со Законот за наследување во член 111 и член 122. ⁶³ Со ова може да увидиме дека во Република Хрватска договорот за

⁶¹ Љиљана Спировиќ Трпеновска, Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов. Наследувањето во Европа стр. 386

⁶² Zakon o spremembah in dopolnitvi Zakona o Skladu Republike Slovenije za nasledstvo in visokem predstavniku Republike Slovenije za nasledstvo – ZSNVPN-A (Uradni list RS, št. 59/10 z dne 23. 7. 2010).

⁶³ Zakon o Nasleđivanju, Republike Hrvatske „Narodne novine“, br. 48/03., 163/03., 35/05., 127/13. i 33/15.)

расподелба на имот и договорот за доживотна издршка се уредени како наследноправни договори, за разлика од словенечкото и македонското право кои се уредени со Законот за облигациони односи⁶⁴.

3.2 Србија

Законот за наследување на Србија од 1995 година, во четвртата глава ги уредува ништовните договори, како договорот за наследување, ништовност на договор за идно наследство и легат, и ништовност на договорот за содржина на тестаментот.

Покрај наведените ништовни договори со Законот за наследување се уредени и договорот за отстапување на имот за време на живот и договорот за доживотна издршка. Тука може да видиме дека во Хрватска и Србија договорот за расподелба на имот за време на живот и договорот за доживотна издршка се уредени со Законот за наследување, додека во Словенија и Македонија со Законот за облигациони односи.⁶⁵

3.3 Црна Гора

Законот за наследување на Црна гора од 2008 година, во петтиот дел ја уредува ништовноста на договорот за наследување и за идно наследство или легат. Во таа насока Законот предвидува ништовност на овие договори. Црногорскиот законодавец во Законот за наследување не ги уредува договорот за распределба на имот за време на живот и договорот за доживотна издршка⁶⁶. Тие се уредени во Законот за облигациони односи.⁶⁷

⁶⁴ Ибид

⁶⁵ Zakon o nasleđivanju Republike Srbije, Sl. Glasnik RS, br.46/95, 101/2003-odluka USRS I 6/2015)

⁶⁶ ZAKON O NASLEDJIVANJU REPUBLIKE CRNE GORE | ("Sl. list CG", br. 74/2008 i 75/2017 - odluka US)

⁶⁷ Љиљана Спировиќ Трпеновска, Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов. Наследувањето во Европа, стр. 387

Поглавје 4 – Договори кои имаат карактеристики на наследноправни договори

4. Договор за отстапување на имот за време на живот⁶⁸

Според Наташа Стојанович, договорот за отстапување на имот за време на живот е правна работа која едната договорна страна (отстапител на имот) го отстапува и распределува за време на живот на другата договорна страна (примател на имотот⁶⁹), со надомест или без, својот имот кој постои во моментот на склучување на договорот.⁷⁰ Договорот за отстапување на имот за време на живот, претставува повеќестран договор со кој отстапувачот се обврзува да им го отстапи целиот свој имот или дел од имотот на своите потомци уште за време на животот што ни е и објаснато во Законот за облигациони односи на РСМ во член 1022. Со тоа потомците уште за време на животот на отстапувачот го добиваат својот дел од наследството. Договорот за отстапување на имот за време на живот е облигационен договор помеѓу предокот и неговите потомци кој произведува и наследноправни дејства.

Овој договор најчесто се појавува како самостоен, но може и да му претходи на склучувањето на договорот за доживотна издршка, каде како примател на издршката се јавува отстапувачот – предокот.⁷¹ Во зависност од тоа, договорот за отстапување на имот за време на живот може да се јави како: даровно правно дело, кога отстапувачот не бара ништо за возврат од потомците⁷²; мешовито правно дело, кога се договорени одредени несразмерни давања и товарно и алеаторно правно дело, кога отстапувачот договорил договор за доживотна издршка.⁷³ Карактеристика на овој договор е што наследниците уште за време на животот го добиваат своето наследство, тие не мора да чекаат

⁶⁸ Nataša Stojanović, Nasledno Pravo, str 163, 164.

⁶⁹ Ибид

⁷⁰ Nataša Stojanović, Nasledno Pravo, стр 164, 165

⁷¹ Ибид. 165, 166

⁷² <https://www.pravdiko.mk/funktsijata-na-dogovorot-za-otstapuvan-e-na-imot-za-vreme-na-zhivot/>

⁷³ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Наследно право, стр. 306

отстапувачот да почине за да може да се стекнат со неговиот имот.⁷⁴ Договорот за отстапување на имот е значаен за нашето Законодавство бидејќи со овој договор се спречуваат било какви судири и кавги помеѓу потомците.⁷⁵ Договорот за отстапување на имот за време на живот произведува две битни дејства, тоа се: Облигационоправно и наследноправно дејство.⁷⁶ Облигационоправно дејство е кога со договорот отстапителот ќе им отстапи на потомците без надомест на имотни права. Наследноправно дејство е кога отстапениот имот не влегува во оставината и дека овој договор не може да се побива поради повреда на нужниот дел. Стекнување на имот врз основ на овој договор се вика претходно наследување или *successio anticipate*.⁷⁷

Според некои истражувања кои се спроведени во практиката, утврдено е дека договорот за отстапување на имот за време на живот во пракса нема голема примена бидејќи овој договор не заживеал во народот и не е препознат како ефикасен начин за пренос на имотот,⁷⁸ бидејќи во договорот треба да учествуваат сите наследници од прв наследен ред и брачниот другар, и во практиката се случува да не се прикажуваат сите наследници, па поради овој случај, подоцна договорот може да се смета како договор за дар. Договорот за доживотна издршка се разликува бидејќи е многу повеќе застапен во практиката бидејќи давателот на издршката може да го склучи договорот и со трети лица, и е препознатлив како ефикасен начин за пренос на имот.⁷⁹

4.1 Субјекти на договорот за отстапување на имот за време на живот.⁸⁰

Како субјекти на договорот за отстапување на имот за време на живот се јавуваат отстапувачот и неговите деца⁸¹. Другите потомци како страни во договорот можат да бидат по право на претставување (ако дете на отстапувачот умрело претходно). Во овој

⁷⁴ Ибид

⁷⁵ Ибид

⁷⁶ Ибид

⁷⁷ Илија Бабич, Наследно Право стр. 244

⁷⁸ Ибид, стр 245

⁷⁹ Jelena Vidič, Dvadeset godina o zakona o nasleđivanju Republike Srbije, str. 252

⁸⁰ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Наследно право , стр. 308

⁸¹ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Наследно право , стр. 309

договор секогаш за отстапувачи на имот се јавуваат, татко, мајка, дедо , баба, додека пак, децата се јавуваат како приматели на имот⁸². Овој договор е многу поблизок до наследното право отколку во облигационото право, бидејќи како субјекти на овој договор се јавуваат предокот и наследниците од првиот наследен ред.

Со овој договор отстапувачот на имот, може да го опфати и својот брачен другар како примател на дел од имотот или како корисник на одредени права, но само со негова сагласност, во спротивно брачниот другар има право на нужен дел⁸³. Брачниот другар ако го бара својот нужен дел, деловите што отстапителот ги отстапил на своите потомци се сметаат како подарок⁸⁴. Доста е битно да нагласиме дека роднини или пак трети лица не можат да бидат субјекти во договорот. Договор за отстапување на имот за време на живот склучен помеѓу роднини кои не се прв наследен ред се смета за подарок.⁸⁵

Кога се работи за деца и потомци на остапителот се подразбира не само на биолошки потомци, туку и за потомците кои се посвоени од страна на остапителот. За да се појават децата и потомците на остапителот во својство на договорни страни,⁸⁶ не е потребна способност за самостојно располагање со своите права. Во име на малолетното лице договорот се склучува со старателот со одобрување и согласност на надлежниот орган.

Во некои од балканските држави, како што е Република Црна Гора, Босна и Херцеговина, Република Словенија и Република Хрватска, може да се заклучи договор за расподелба на имот за време на живот, со потомци, брачниот другар и вонбрачниот партнер.⁸⁷

Според законот за наследување на Република Србија, договорот за расподелба на имот за време на живот е полноважен само доколку се согласиле сите потомци на остапителот, кои во моментот на смртта ќе станат негови законски наследници, тие можат

⁸² Ибид

⁸³ Ибид

⁸⁴ Ибид

⁸⁵ Ибид

⁸⁶ Ибид

⁸⁷ Jelena Vidič, Dvadeset godina o zakona o nasleđivanju Republike Srbije, str. 256

согласност да дадат и накнадно.⁸⁸ Во овој случај договорот ќе произведе наследноправни дејства. Исто го објаснува и нашиот закон, само разликата е што договорот за распределба на имот за време на живот во нашето право е регулиран со Законот за облигациони односи, а во Република Србија со Законот за наследување.⁸⁹

Исто така, според анализата и истражувањето направено во практиката се покажало дека договорот за распределба на имот за време на живот секогаш се склучувал со биолошките потомци на отстапителот и тоа со неговите првостепени потомци (немало случаи на склучување договор со посвоеници или нивни потомци).⁹⁰

4.2. Правото на брачниот другар на отстапителот

Бракот претставува животна заедница на мажот и жената во која се остваруваат односи на лична природа и односи со важни имотен аспект. Законот за облигациони односи ги регулира правата на брачниот другар, тој може да биде опфатен со договорот за отстапување на имот за време на живот доколку даде согласност. Брачниот другар на отстапителот може да биде договорна страна кога ќе се склучи договорот или да даде согласност.⁹¹ Доколку брачниот другар не даде согласност или не учествува во договорот како договорна страна, договорот ќе остане полноважен, меѓутоа договорот ќе се конвертира во договор за дар и ќе остане на сила, но нема да има полно правно дејство. На овој начин се овозможува на брачниот другар неговото право на нужен дел да му остане.⁹² Сопругот не може со своја волја да ѝ го ускрати делот од својот имот кој со законот ѝ припаѓа на неговата сопруга. Бидејќи таа по законот исто наследува како и неговите потомци во првиот наследен ред.

Согласноста на децата и евентуално потомците на отстапителот кои во моментот на смртта на отстапителот ќе бидат повикани на наследство да го наследат неговиот имот

⁸⁸ Ибид

⁸⁹ Ибид

⁹⁰ Ибид

⁹¹ Ибид

⁹² Dejan Đurdjević. Uvođenje ugovora u nasljedjivanju u sprsko pravo , стр. 246

е неопходна за полноважност на договорот и кога нема да се согласи некој од нив произведува конветирање на овој наследноправен договор во договор за дар во однос на сите договорени страни,⁹³ додека согласноста на брачниот другар не произведува такво правно дејство. Според мислењето на професорот Џурџевич, смета дека оваа разлика произлегува од намера на законодавецот да ги обезбеди потомците на отстапителот и да спречи имотни кавги по неговата смрт. Брачниот другар во секој случај ќе биде обезбеден и во случај кога отстапителот сиот свој имот ќе го отстапи на своите потомци, сепак брачниот другар има императивно право на нужниот дел.⁹⁴

4.3. Предмет на договорот за отстапување на имот за време на живот⁹⁵

Предмет на договорот за отстапување на имот за време на живот може да биде само оној имот за кој изјавил отстапителот во моментот кога е склучен договорот. Имотот кој отстапителот не го назначил во договорот влегува во оставината и сите наследници имаат право на својот дел. Исто така, Законот за облигациони односи предвидува дека е ништовна одредбата во договорот со кој се предвидува како ќе се распоредат доброта што ќе бидат најдени во оставината на отстапителот.⁹⁶

Поради сигурност на отстапувачот на имот и неговиот брачен другар, отстапителот може за себе или за својот брачен другар да го задржи правото на плодуживање на сите отстапени добра или на некои од нив, како и да договори доживотна рента во натура или во пари и доживотна издршка.⁹⁷

Исто така, поради сигурност на брачниот другар Законот предвидува одредба со која го заштитува брачниот другар. Ако плодуживањето или доживотната рента се

⁹³ Закон за облигационите односи, Сл. весник на Р Македонија бр. 18 од 5.3.2001 год,

⁹⁴ Dejan Đurdjević. Uvođenje ugovora u nasljedjivanju u sprsko pravo, стр. 247

⁹⁵ Dejan Đurdjević. Uvođenje ugovora u nasljedjivanju u sprsko pravo стр. 248

⁹⁶ Закон за облигационите односи, Сл. весник на Р Македонија бр. 18 од 5.03.2001 год, член 1024.

⁹⁷ Закон за облигационите односи, Сл. весник на Р Македонија бр. 18 од 5.03.2001 год, член 1026, 1027

договорени за отстапителот и за неговиот брачен другар заедно, во случај на смрт на едниот од нив, плодоуживањето и рентата му припаѓаат во целост на другиот до неговата смрт, ако не е нешто друго договорено, или ако нешто друго не произлегува од случајот.⁹⁸

Во случај кога отстапителот го отстапил целиот свој имот, а не назначил право на плодоуживање (користење) на својот имот, може да дојде во тешка материјална ситуација. Во ваков случај судијата или нотарот треба да му ја објасни можноста и правото на користење на отстапителот. Неопходно е да се постапи со правото на користење во случај кога отстапителот го отстапува станот во кој живее.⁹⁹

Предметот на договорна обврска на отстапителот мора да биде одреден и мора да биде детално опишан отстапениот имот. Многу е битно да се внесат точни ознаки за земјишни парцели и да се опишат изградените објекти според имотниот лист, бидејќи врз основ на договорот се врши пренос во катастар. Кога се работи за подвижни ствари, мора точно да се наведе и прецизира кои ствари – бидејќи според некои автори, во пракса повеќе било наведувано ‘сите ствари’, но тоа е погрешно.¹⁰⁰

Исто така, битно е да се назначи во договорот, на прецизен начин, што добиваат потомците од овој договор. Доколку предметот на договорот е неодреден и неодредлив, овој недостаток произведува одредени последици. Во спротивно, договорот е ништовен.

4.4. Наследноправни дејства на договорот за отстапување на имот за време на живот¹⁰¹

Наследноправни дејства договорот за отстапување на имот за време на живот ќе произведе ако со отстапување на имотот се согласат сите потомци на отстапителот кои би

⁹⁸ Ибид, член 1025

⁹⁹ Илија Бабич, Наследно право, стр. 233

¹⁰⁰ Слободан Сворцан. Коментар Закона о наслеђивању са судском праксом, стр. 398

¹⁰¹ Илија Бабич, Наследно право, стр. 213

биле повикани да наследат според Законот за наследување.¹⁰² Во спротивно, ќе се смета договорот како да не е склучен. Доколку договорот станал полноважен и таков останал до смртта на оставителот, настапуваат две наследноправни последици:

Имотот кој бил предмет на отстапување и расподелба не влегува во оставината на предокот, бидејќи и не се наоѓа во негова сопственост во моментот на смртта. Неговата оставина го сочинува само имотот кој не е опфатен со договорот, како и оној имот кој подоцна го стекнал. Ако предокот склучил повеќе договори за отстапување на имот за време на живот целиот имот опфатен со тие договори, нема да влегува во неговата оставина,¹⁰³ така што е можна и ситуација која во моментот на смртта предокот да не поседува никаков имот.

Намалено наследноправно дејство на договорот за отстапување на имот за време на живот може да дојде само во случај ако во отстапувањето и расподелбата не се согласил некој од потомците кои имаат право на наследување¹⁰⁴ на имотот на умрениот предок. Ова правило ќе важи под услов, потомот да не се откаже од наследувањето или да не е исклучен од наследството.¹⁰⁵

4.5. Облигационоправни дејства на договорот за отстапување на имот за време на живот¹⁰⁶

Договорот за отстапување на имот за време на живот е основ, по правило, за бесплатен пренос на одредени имотни права од страна на отстапителот за неговите потомци (евентуално сопружници)¹⁰⁷. Потомците тие права ќе ги стекнат, кога ќе се изврши уписот во регистарот за недвижности. Можат да бидат отстапени и имотните

¹⁰² Илија Бабич, Наследно право стр. 213

¹⁰³ Ибид, стр. 214

¹⁰⁴ Ибид, стр. 214

¹⁰⁵ Борислав Благојевич: Граѓанско – правни облигациони уговори, стр. 170

¹⁰⁶ Ибид

¹⁰⁷ Ибид

права за чиј пренос е доволна спогодба на договорните страни, како што се побарувањата, а во тој случај врз основ на договорот за отстапување на имот за време на живот, тие права веднаш ќе постанат право на стекнувачот.¹⁰⁸ Исто така, склучениот договор за отстапување на имот за време на живот за отстапителот, неговиот брачен другар, може да настанат одредени права како што се (доживотна издршка или доживотна рента), овие права ќе настанат ако отстапителот и потомците така се договориле.¹⁰⁹ Исто така, тие можат да задржат некои од правата како што се: правото на плодоуживање, право на живеење, како што кажавме во некои од деловите претходно. Договорот за отстапување на имот за време на живот може да биде основ од кој ќе произлезе одговорност за долговите на отстапителот,¹¹⁰ како и одговорност за материјални и правни недостатоци на отстапените имотни добра.¹¹¹

4.6 Форма и валидност на договорот за отстапување на имот за време на живот¹¹²

Договорот за отстапување на имот за време на живот е формален договор, мора да биде составен во писмена форма и да биде заверен од надлежен судија или нотар.¹¹³ Надлежниот нотар или судија се должни на странките да им објаснат за последиците што произлегуваат од овој договор. Во некои балкански земји каде што постојат нотари, различни се формите на договорот за отстапување на имот за време на живот.¹¹⁴ Во Република Црна Гора, Република Словенија и Босна и Херцеговина¹¹⁵ предвидуваат форма

¹⁰⁸ Ибид

¹⁰⁹ Ибид

¹¹⁰ Ибид

¹¹¹ Nikola Gavella, Vlado Belaj: Nasljedno pravo, III. bitno izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, 2008. стр. 420

¹¹² Ибид

¹¹³ <https://www.pravdiko.mk/funktsijata-na-dogovorot-za-otstupuvan-e-na-imot-za-vreme-na-zhivot/avdiko.mk>

¹¹⁴ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов. Наследно право, стр. 310

¹¹⁵ Закон о нотарима Републике Црне Горе, Sl. List RCG, br. 68/2005 i Sl. List CG, br. 49/2009 i 55/2016 i 84/2018 члан 1065. Закон о Облигационим односима Републике Црне Горе, Облигационог законика Републике Словенија, члан 547

на нотарски акт. Додека пак, во Република Северна Македонија постои двојно решение, заверката може да ја вршат нотари и судии. Во Република Хрватска договорот може да биде составен во нотарски акт или да биде заверен од страна на судија или нотар.¹¹⁶

Една од најбитните елементи да се спроведе склучување на овој договор е тоа што мора сите деца и брачниот другар на отстапувачот да бидат учесници во овој договор, тие сите мора да се согласат за да биде договорот полноважен и валиден.¹¹⁷ Отстапувањето е валидно и полноважно и во случај кога потомокот што не дал согласност умрел пред оставителот, а не оставил свои потомци, се откажал од наследство, исклучен е од наследство или пак е недостоен за наследување.¹¹⁸ Доколку со направеното отстапување не се согласи некој наследник, тогаш законот предвидува дека деловите од имотот што се отстапени на другите наследници ќе се сметаат како подароци.¹¹⁹

За полноважност на договорот за отстапување на имот за време на живот потребни се три елементи:¹²⁰

- Договорот мора да биде составен во писмена форма¹²¹
- Мора да биде заверен од страна на нотар или судија
- Судијата или нотарот е должен пред заверката да го прочита договорот на отстапувачот и потомците.

¹¹⁶Nikola Gavella, Vlado Belaj: Nasljedno pravo, III. bitno izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, 2008. Str. 421

¹¹⁷ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов. Наследно право, стр 310, 311

¹¹⁸ Ибид, стр 310,311,312

¹¹⁹ Закон за облигациони односи Сл. весник на Р. Македонија бр 18 од 05.3.2001 год, член 1025

¹²⁰ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов., Наследно право стр. 311

¹²¹ Ибид

4.7. Раскинување и отповикување на договорот

Отстапителот има право еднострано да го раскине договорот за отстапување, со примена од одредбите за еднострано раскинување на двострано¹²² обврзувачките договори од Законот за облигациони односи, член 1028.¹²³

Отстапителот може да го отповика договорот за отстапување на имот за време на живот,¹²⁴ поради неблагодарност на еден или повеќе од потомците кон отстапителот. Во случај на отповикување на договорот кон еден или некои од потомците, овој договор кон другите потомци произведува наследно правно дејство. Потомокот кој го вратил применото, договорот губи наследно правно дејство, но тој има право да бара нужен дел. Ако отстапителот по смртта не оставил никаков имот, тогаш остануваат наследници (потомци на отстапителот) должни се да ги вратат деловите кои им се отстапени, поради поделба на нужниот дел на потомокот кој го вратил применото пред отповикување на договорот.

Доколку оставителот по смртта оставил имот кој не е опфатен во договорот за распределување на имот за време на живот, тогаш е само овој имот предмет на¹²⁵ законското наследување, а не и имотот кој отстапителот го отстапил за време на живот на потомците.¹²⁶

Според професорот Оливер Антич, потомокот, имател на облигационото право може да побара, предокот да го исполни за тоа што се обврзал во договорот, а исто така и отстапителот има право кога на потомокот му се наложени некои обврски, да го тужи за нивното извршување.¹²⁷ Договорот се раскинува во суд во парнична постапка. Тужител е

¹²² Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов. Наследно право стр. 313

¹²³ Ибид член 1028

¹²⁴ Ибид

¹²⁵ Илија Бабич, Наследно право стр. 239

¹²⁶ Ибид. Стр. 240

¹²⁷ Оливер Антич, Наследно право, стр. 133

отстапителот, а тужен неговиот потомок, кога ќе се утврди присуство на неблагодарност, недавање на издршка, неплаќање на долгови.

Судот е должен да постапи по барањето на тужителот. Во тој случај судот не е овластен да прецени кои повреди и обврски ги има отстапителот. И покрај овие правила, може и потомокот да ја започне парницата со подигање на тужба за утврдување дека не постојат причини за раскинување на договорот.¹²⁸

5. Договорот за доживотна издршка

За договорот за доживотна издршка може да кажеме дека овој договор е повеќе застапен во практиката за разлика од договорот за отстапување на имот за време на живот кој е помалку застапен.¹²⁹ Договорот за доживотна издршка претставува договор со кој давателот на издршката се обврзува да го издржува доживотно примателот на издршката или некое трето лице, а примателот на издршката во надомест му го остава целиот свој имот или определен дел од имотот,¹³⁰ чие предавање е одложено сè до неговата смрт.¹³¹ Договорот за доживотна издршка е уреден во Законот за облигациони односи, за разлика од порано каде што овој договор беше уреден од страна на наследното законодавство. Со донесувањето на Законот за наследување од 1996 година, се укина оваа практика за разлика од Сојузниот закон за наследување од 1955 година и потоа Републичкиот закон од 1973 година кои го регулираа овој договор – новиот закон¹³² предвиде одредба која укажува на тоа дека одредбите од член 109 до 126 од законот за наследување од 1973 година со кои се регулираат наследноправните договори ќе важат само до донесувањето на Законот за облигациони односи.¹³³ Договорот за

¹²⁸ Oliver Antič, Zoran Balinovac, Komentar Zakona o nasledjivanju, str 492.

¹²⁹ Илија Бабич Наследно право Београд 2011

¹³⁰ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов. Наследно право, стр. 317

¹³¹ Закон за облигациони односи Сл. весник на Р. Македонија бр 18 од 5.3.2001 год, член 1029

¹³² Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов. Наследно право, стр. 317

¹³³ Закон за наследувањето (Сл. Весник на РМ, бр.47/1996) член 145

доживотна издршка е договор на облигационото право во кој настануваат права и обврски од двете страни (двострано обврзувачки договор). Примателот на издршката се обврзува дека на давателот на издршка ќе му пренесе право на сопственост на одредени ствари или други права, додека пак, обврската на давателот на издршка е да го издржува примателот до крајот на неговиот живот.¹³⁴

Основна обврска на давателот на издршка е да го издржува примателот на издршка до крајот на неговиот живот¹³⁵. Издршката подразбира обезбедување на живеалиште, храна, облека, нега на болест во староста, трошоци за лечење и во случај на смртта да го погребва по одредени обичаи.¹³⁶

Проблемот кај овој договор е неговата злоупотреба, кога истиот се користи не за да се добие издршка, туку да се изиграат законските наследници и тие да не го добијат својот нужен дел, а имотно да се обезбеди само одредено лице по избор на примателот на издршката.¹³⁷ Со тоа се нарушува концептот на нужен дел на најблиските роднини, но истовремено се повредува и принципот на правна сигурност.¹³⁸

Договорот за доживотна издршка во некои држави е регулиран поинаку, пример во Франција не е регулиран со францускиот Граѓански законик, меѓутоа тој во пракса се појавува под името '*Contract de Bail nourriture*' или во превод 'Договор за исхрана'.¹³⁹ Со овој договор примателот на издршка го отстапува својот имот на давателот на издршка, со истовремена обврска тоа лице да обезбеди доживотна издршка (обезбедување на храна и живеалиште). Како и во другите држави, така и во Франција, овој договор се склучува помеѓу родителите и децата.

¹³⁴ Ибид

¹³⁵ Илија Бабич Наследно право, стр. 134

¹³⁶ Илија Бабич Наследно право, стр. 134

¹³⁷ Jelena Vidič, Dvadeset godina o zakona o nasleđivanju Republike Srbije str 160

¹³⁸ Ибид

¹³⁹ Ибид

Во германското право договорот за доживотна издршка не е регулиран со граѓанскиот законик, се јавува под името (Altenteil), со овој договор сопственикот обезбедува за себе, но често и за својот брачен другар доживотна издршка.¹⁴⁰

Во хрватското право договорот за доживотна издршка е регулиран со Законот за наследување под името 'Ugovor o doživotnom izdržavanju' и не постојат некои специфичности и разлики со нашето право, освен тоа што во Република Хрватска договорот за доживотна издршка е регулиран со Законот за наследување, а кај нас со законот за облигациони односи.¹⁴¹

5.1. Карактеристики на договорот за доживотна издршка

Договорот за доживотна издршка е правна работа (inter vivos), а имотот кој ќе го опфати овој договор не влегува во оставината.

Како карактеристики на овој договор може да ги издвоиме: двострано-обврзувачки договор, товарен, алеаторен, консензуален, строга формалност, склучувањето во корист на трето лице. Ќе се обидеме накратко да ги објасниме секоја од наведените карактеристики.

Најпрво неговиот двострано-обврзувачки карактер се согледува од тоа што и за двете страни од овој договор настануваат одредени обврски – обврска на давателот на издршката е да го издржува лицето наведено во договорот како примач на издршката или доколку е склучен во корист на трето, издршката да му ја пружи на тоа лице, додека другата договорна страна се обврзува¹⁴² по нејзината смрт да го остапи својот имот, како надомест на давателот на издршката. Ваквиот договор е товарен затоа што секоја страна добива надомест, за она што го прави или добива другата страна. Бидејќи за да дојде до

¹⁴⁰ Ибид

¹⁴¹ Zakon o Nasleđivanju, Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 48/03., 163/03., 35/05., 127/13. i 33/15.)

¹⁴² Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов. Наследно право, стр 317,318

склучување на договорот за доживотна издршка, потребна е согласност на договарачите за битните елементи на договорот и овој договор спаѓа во групата на консензуални договори. Алеаторен е затоа што издршката која ја дава е врзана за една идна и неизвесна околност, атоа е смртта на примателот на издршката и не се знае колку време треба да биде издржувано лицето од страна на давателот на издршката, затоа што не се знае кога ќе почине тоа лице кое се јавува како примач на издршката, а исто така, непознато е и во која вредност ќе дава издржување и кога тоа лице ќе го стекне во сопственост имотот на примачот на издршката.¹⁴³ Строгата формалност на договорот прозилегува од тоа што за полноважност на договорот е потребно тој да биде склучен во формата која што е пропишана со закон. Една специфична карактеристика на договорот за доживотна издршка е склучувањето во полза на трето лице, каде третото лице не се обврзува ништо да направи или даде, тоа има само право да биде издржувано,¹⁴⁴ но не е должно да го прифати издржувањето кое се договорило во негова корист. Доколку ова лице го одбие издржувањето, престанува важноста на договорот.¹⁴⁵

5.2. Историјат и Развој на договорот за доживотна издршка

Во раниот среден век со постепеното зголемување на поседот на селаните, доаѓа до неможност тие лица сами да ги обработуваат земјишните површини и така почнал процесот на отстапување на помладите лица да ги обработуваат земјишните површини, а тие пак, за возврат на тоа да ги издржуваат постарите лица.¹⁴⁶ Со ова започнала примената на договорите за доживотна издршка и во западните земји ваквите договори најчесто се склучувале со црквите или манастирите коишто се обврзувале да даваат издршка. Во периодот помеѓу 6 и 7 век започнале да се склучуваат и вакви договори со

¹⁴³ Ибид

¹⁴⁴ <https://www.pravdiko.mk/wp-content/uploads/2014/02/Dogovor-za-dozivotna-izdrska.pdf>

¹⁴⁵ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Наследно право, стр. 317,318

¹⁴⁶ Ибид

Физички лица коишто се јавувале и во улога на даватели на издршка. Уште за време на овој период се појавува и можноста за раскинување на договорите, па така доколку црквите, манастирите или пак физичките лица не ги исполнувале своите обврски, односно не ја давале потребната издршка, примачот на издршката можел да го раскине договорот.¹⁴⁷

Во нашето наследно право договорот за доживотна издршка се појавува по Втората светска војна, како замена на договорот за наследување кој беше прогласен за ништовен. Прифаќајќи ги за полноважни договорите за наследување во кои постоеше обврска за издржување, судската пракса придонесе за неговото законско уредување со Сојузниот закон за наследување од 1955 година. Основните причини поради кои законодавецот го предвиде и го регулираше договорот за доживотна издршка бил да им се овозможи на стари, работонеспособни и изнемоштени лица, кои немаат свои деца или останале сами, да можат доживотно да бидат издржувани од друго лице кое за возврат ќе го добие целиот или дел од нивниот имот.¹⁴⁸

Со донесувањето на Законот за наследувањето од 1996 година, законодавецот се одлучи да не ги уредува наследноправните договори, односно договорот за отстапување на имотот за време на живот и договорот за доживотна издршка.¹⁴⁹ Со неуредувањето на договорот за отстапување на имотот за време на живот и договорот за доживотна издршка беше прекината децениската традиција на овие договори да се уредуваат од страна на наследноправното законодавство. Во минатото тие беа уредени со Сојузниот закон за наследувањето од 1955 година, а подоцна и во Републичкиот закон за наследувањето од 1973 година. Во таа смисла, законодавецот во преодните и завршните одредби од Законот за наследувањето од 1996 година, во членот 145, предвиде дека одредбите од членовите 109 до 126 од З.Н од 1973 година со кои се уредуваат¹⁵⁰

¹⁴⁷ Ибид

¹⁴⁸ Ибид

¹⁴⁹ Димитар Манчев, Договорот за доживотна издршка во теоријата и практиката на Република Македонија, стр 20

¹⁵⁰ Ибид

наследноправните договори, ќе се применуваат сè до донесувањето на Законот за облигациони односи.¹⁵¹

5.3. Субјекти на договорот за доживотна издршка.

Во договорот за доживотна издршка како примател на издршката може да се јави само физичко лице кое е деловно способно во моментот на склучувањето на договорот, а возраста нема влијание на полноважноста на договорот. Најчесто како приматели на издршката се јавуваат лица кои се со нарушена здравствена состојба и во поодминати години. Но во практиката се јавуваат и лица кои се деловно способни и млади.¹⁵²

Како давател на доживотната издршка може да биде деловно способно физичко или правно лице.¹⁵³ Како физички лица најчесто се децата на примателот на издршката кои живеат заедно во заедница. Исто така, како даватели на доживотна издршка може да се јават и лица кои не се во сродство со примателот на издршката.¹⁵⁴ Како давател на издршка често се јавува и брачниот другар на примателот на издршката, а склучување на овој договор служи за имотно обезбедување на давателот на издршката по смртта на примателот.

Освен физичките лица, како даватели на доживотна издршка може да се јават и правни лица, а тоа може да бидат јавни или приватни установи кои им обезбедуваат здравствена заштита и нега на примателот на издршката.¹⁵⁵

Давател на издршка не може да биде лице кое нема потполна деловна способност ниту во негово име може неговиот законски застапник да заклучи договор. Причина за

¹⁵¹ Димитар Манчев, Договорот за доживотна издршка во теоријата и практиката на Република Македонија, Кавадарци, 1997 год. стр. 20

¹⁵² Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов. Наследно право, стр 325

¹⁵³ Ибид

¹⁵⁴ Ибид

¹⁵⁵ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов. Наследно право, стр. 327

ова е што со договорот за доживотна издршка за давателот на издршка настануваат лични обврски кој давателот на издршка¹⁵⁶ е должен трајно да ги исполнува.¹⁵⁷ Исто така, јасно е дека неподвижно лице или лице кое живее во друга држава не може да ги извршува обврските кои се предвидени со договорот за доживотна издршка бидејќи не може примателот да го носи на лекар, да се грижи за неговата хигиена и исхрана¹⁵⁸.

Доста често во пракса се поставуваат прашањата „Дали договорот за доживотна издршка може да се склучи со полномошно?“ и „Дали законскиот застапник на деловното неспособно лице може да заклучи договор за доживотна издршка во негово име?“

Според некои теории, договорот за доживотна издршка не може да се склучи преку полномошник и таков договор ќе се поништи. Бидејќи во давањето на издршка треба да бидат запознаени директно двете договорени страни со одговорностите на давателот на издршката и прифаќање на издршката од страна на примателот.

Кога се работи за деловно неспособно лице, според општите правила на граѓанското право за склучување на било каков договор, па и договорот за доживотна издршка, се бара одреден степен на деловна способност потребен за склучување на договорот за доживотна издршка.¹⁵⁹ Конкретно за склучување на договорот за доживотна издршка се бара потполна деловна способност за давателот на издршката. Лицето кое е делумно или потполно лишено од деловна способност (малолетно лице неспособно за расудување)¹⁶⁰ не може да биде давател на издршка. Ниту пак законскиот застапник на деловно неспособно лице не може во негово име да склучи договор за доживотна издршка, во кое такво лице би се јавило како давател за доживотна издршка. Договорот за доживотна издршка за давателот на издршка е лична обврска со кој давателот е должен трајно да ја исполнува. Тоа е лична обврска која давателот на издршка трајно

¹⁵⁶ Ибид

¹⁵⁷ Jelena Vidič, Dvadeset godina o zakona o nasleđivanju Republike Srbije, str 276

¹⁵⁸ Jelena Vidič, Dvadeset godina o zakona o nasleđivanju Republike Srbije, str 276

¹⁵⁹ Jelena Vidič, Dvadeset godina o zakona o nasleđivanju Republike Srbije, str 276

¹⁶⁰ Jelena Vidič, Dvadeset godina o zakona o nasleđivanju Republike Srbije, str 278

треба да ја исполнува, а не да се работи за располагање со имотот и старателот на малолетното или неспособното лице не би можел да склучи договор за доживотна издршка во име на лицето кое е неспособно.¹⁶¹ И тој не може да се јави во својство на давател на издршка во договорот за доживотна издршка.¹⁶² Исто така, во пракса се поставуваат прашањата дали може повеќе лица да се јават како даватели на доживотна издршка? И под кои услови може правното лице да биде давател на издршка?

Во правната теорија, и во праксата на нашите судови нема спор во тоа што давателот на доживотна издршка може да бидат повеќе лица. Во ваков случај, овие лица одговараат солидарно за обврската на издршката, бидејќи предметот на нивната обврска е неделив. Во пракса родителите склучуваат договор за доживотна издршка пример со нивните две деца, а тие обврските како даватели на издршка ќе ги имаат поделено, како што е договорено со примателот на издршката. Исто така, и имотот што ќе им го отстапи по смртта треба да биде назначен во договорот.¹⁶³

Законот дозволува секое правно лице да биде давател на доживотна издршка. Меѓутоа, во пракса како правно лице како давател на издршка може да се јави некоја специјална установа или завод, како и секоја установа која е специјализирана за давање на доживотна издршка. Така, на пример, можат да се јават како даватели на издршка центрите за социјална работа, домови за стари лица, како и секои правни лица кои се технички и материјално способни за давање на нега на стари лица.¹⁶⁴ Кога би се склучил договорот за доживотна издршка со правно лице, потребна е согласност од надлежен орган за негово склучување.¹⁶⁵ При склучување на договорот за доживотна издршка, кога се работи за стари лица, нотарот може да побара од страните мислење од психијатар дека примателот на доживотна издршка е свесен и запознат со елементите на договорот.¹⁶⁶

¹⁶¹ Nevenka Subotić-Konstantinović, Ugovor o doživotnom izdržavanju, str. 130

¹⁶² Nevenka Subotić-Konstantinović, Ugovor o doživotnom izdržavanju, str. 131

¹⁶³ Ибид

¹⁶⁴ Ибид

¹⁶⁵ Оливер Антич, Наследно Право, стр. 356

¹⁶⁶ Ибид

5.4. Предмет на договорот за доживотна издршка.

Предмет на договорот за доживотна издршка се правата и обврските што настануваат за примателот и давателот на издршката.¹⁶⁷ Со договорот за доживотна издршка давателот на издршката се обврзува да го издржува доживотно примателот на издршката или некое трето лице, а примателот на издршката во надомест му го остава целиот свој имот или определен дел од имотот чие предавање е одложено сè до неговата смрт.¹⁶⁸ Предмет на овој договор може да бидат само постоечки, а не идни ствари (подвижни и недвижни ствари и права). Најчесто во договорот примателот на издршката ги има следниве права: да добива секојдневно здрава храна (три или повеќе оброци), да добива чиста и испеглана облека, да му се обезбедат хигиенски услови за живот, да биде носен редовно на лекарски контроли, да биде негуван во случај на болест да ги добива потребните лекарства и слично.¹⁶⁹ Обврска на примателот на издршката е да го предаде во сопственост имотот што е предмет на договорот за доживотна издршка на давателот на издршката.¹⁷⁰ Предавањето на имотот е одложено сè до моментот на смртта на примателот на издршката.¹⁷¹ Меѓутоа, примателот на издршката може веднаш по склучувањето на договорот имотот да го предаде на управување на давателот на издршката. Имотот што е предмет на договорот за доживотна издршка мора да биде индивидуално определен и специфициран (подвижни, недвижни ствари или побарувања).¹⁷² Притоа, примателот на издршката може да располага со овој договор само со имотот кој што го поседувал во моментот на склучувањето на договорот.¹⁷³

Давателот на издршката, со овој договор, најпрво се стекнува со обврски. Правата од договорот за доживотна издршка давателот на издршката ги стекнува во моментот на

¹⁶⁷ Оливер Антич, Наследно Право, стр. 357

¹⁶⁸ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов., Наследно право, стр.317

¹⁶⁹ Оливер Антич, Наследно Право, стр. 357

¹⁷⁰ Ибид

¹⁷¹ Ибид

¹⁷² Ибид

¹⁷³ Оливер Антич, Наследно Право, стр 358

смртта на примателот на издршката.¹⁷⁴ Давателот на издршката е должен да ги исполнува своите обврски совесно и навремено. Обврските давателот на издршката ги презема за време на живот на примателот, но одредени обврски е должен да ги преземе и по неговата смрт (погреб, подигнување на надгробен споменик, помен и слично).

Правата од договорот за доживотна издршка давателот ги добива во моментот на смртта на примателот на издршката¹⁷⁵. Сè до тој момент, примателот останува сопственик на имотот што е предмет на договорот за доживотна издршка. Во меѓувреме, со цел да го обезбеди своето право од договорот, давателот на издршката има право да го прибележи договорот за доживотна издршка во Катастарот на недвижностите. Со тоа давателот на издршката се заштитува од несовесниот примател на издршката, доколку за време на живот се обиде да располага со имотот што е предмет на договорот.^{176 177} Во спротивно, може да се појави ситуација кога примателот на издршката ќе го изигра давателот на издршката, кој доколку купувачот е совесен нема да може да бара поништување на договорот и враќање на работата. Во таа смисла, може давателот на издршката своето право¹⁷⁸ на недвижноста од договорот да бара да се прибележи во јавна книга.¹⁷⁹

Обврската на давателот на издршката е сложена обврска бидејќи на примателот на издршката треба да му овозможи давателот, нормален живот (задоволување на секојдневните потреби). Со овој договор, примателот на издршка сака да обезбеди за себе материјална сигурност до крајот на животот и да го елиминира проблемот на осаменост кој се јавува во староста. Со ова може да заклучиме дека¹⁸⁰ обврската на давателот на доживотна издршка не може да се сведе само на исплата на пари бидејќи во спротивно ќе се работи за договорот на доживотна рента.¹⁸¹

¹⁷⁴ Ибид

¹⁷⁵ Ибид

¹⁷⁶ Ибид

¹⁷⁷ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов. Наследно право, стр. 329

¹⁷⁸ Ибид

¹⁷⁹ Ибид

¹⁸⁰ Jelena Vidič ,dvadeset godina od zakona Republike Srbije, стр. 259

¹⁸¹ Jelena Vidič ,dvadeset godina od zakona Republike Srbije, стр. 261

5.5. Форма на договорот за доживотна издршка.

Покрај општите услови кои се однесуваат на тоа страните да бидат деловно способни, да постои слободна и свесна изјава на волја, потребно е да бидат исполнети и други услови за да биде полноважен договорот.¹⁸² Тој мора да биде составен во писмена форма и да биде заверен од страна на надлежен судија или нотар.¹⁸³ Во спротивно, договорот нема да биде полноважен. Исто така, при склучувањето на договорот мора да бидат присутни примателот и давателот на доживотната издршка. При заверка на договорот за доживотна издршка задолжително присуствуваат и двајца сведоци кои ги познаваат договорените страни. Сведоци можат да бидат полнолетни и деловно способни лица кои не се во роднински однос со договорените страни.¹⁸⁴ Покрај овие услови, при заверка на договорот, судијата или нотарот во присуство на договорачите и двајцата сведоци да го прочита договорот и да ги предупреди договарачите на последиците од договорот. Доколку не бидат испочитувани овие услови, договорот за доживотна издршка е ништовен.¹⁸⁵

¹⁸² Jelena Vidič ,dvadeset godina od zakona Republike Srbije, стр. 263

¹⁸³ Ибид

¹⁸⁴ Ибид

¹⁸⁵ Ибид

5.6. Склучување на договорот за доживотна издршка.

Договорите се склучуваат со согласноста на изјавата на волја на договорените страни. Договорените страни мора да се согласат со елементите на договорот. Сè додека договорените страни не постигнат согласност за битните елементи, договорот не е склучен.¹⁸⁶

Не е секоја спогодба на договорените страни релевантна за облигационото право, туку само тие договори кои законот им го признава својството на облигационен договор.

За да биде признаено својството на облигационен договор, тој мора да ги исполнува следниве претпоставки.

- Договорените страни да бидат деловно способни
- Да постои согласност изјава на волјата на договорените страни
- Да постои предмет на договорот.
- Да постои основ на договорот (обврска)¹⁸⁷

Договорот може да се склучи само со согласноста на изјава на волја на договорените страни. Содржината се одредува со согласноста на волјата. Доколку договорените страни не постигнат согласност за битните елементи, тогаш нема ни договор. За настанување на еден полноможен договор, непоходно е изјавите на волја да бидат полноможни.¹⁸⁸ Полноможност на изјава на волјата е кога волјата ќе биде дадена слободно, без принуда, да не е дадена во заблуда или во измама. Волјата која доведува со склучување на договорот мора да има карактеристики на правно релевантна волја, што подразбира постоење на свест и намера. Свест на договорените страни опфаќа значајни последици на склучување на договорот, а намерата значи дека договорените страни сакаат склучување

¹⁸⁶ Abedin Bikić, Obligaciono pravo posebni deo, str. 152

¹⁸⁷ Vlado Belaj, Prestanak ugovora o doživotnom izdržavanju i ugovora o dosmrtnom izdržavanju, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu 2008, str. 171.

¹⁸⁸ Abedin Bikić., Obligaciono pravo posebni deo, Pravni Fakultet Sarajevo str. 153

на тој договор, со сите негови спесифичности. Правно релевантната волја и покрај тоа што е слободна, таа мора да биде сериозна и стварна.¹⁸⁹

5.7. Заверка на договорот за доживотна издршка

Секој договор за непокретен имот да би бил полноважен треба да биде заверен кај надлежен орган (нотар или судија), така и договорот за доживотна издршка треба да биде потпишан од страна на договорените страни и заверен со потпис и печат на овластениот орган (нотар или судија¹⁹⁰). Кога двете страни ќе дадат изјава пред надлежниот орган, тоа значи дека дале изјава за склучување на договорот, овластениот орган треба да констатира дали има пречки во склучување на договорот.

Постојат и случаи кога страната на договорот не е во можност да потпише, поради болест, физички недостаток, неспособност, неписменост. Во тој случај во договорот треба да учествуваат и двајца сведоци кои ќе сведочат за страната што не е способна за потпис. Надлежниот орган покрај сведоците треба да процени дали страната која го склучува договорот е психички способна и да утврди тоа во клаузулата кога ќе го завери договорот, во спротивно не може договорот да се склучи. Исто така, во некои од балканските држави, како што се Србија и Црна Гора, договорот за доживотна издршка може да го состави нотарот, но само во нотарска форма утврдена со закон. Во спротивно, само заверка на договорот за доживотна издршка и составување самостојно од договорените страни во овие држави засега не е дозволено.¹⁹¹

Според нашиот закон, заверката се објаснува ако не е во прашање правна работа со која според законот е задолжително постоење на нотарски акт, а странките можат исправата за правната работа да ја потврдат кај нотарот. Нотарот ќе ја испита исправата

¹⁸⁹ Ибид стр 176

¹⁹⁰ Dušan Novaković, , Realizacija ugovora o doživotnom izdržavanju, стр. 98

¹⁹¹ Dušan Novaković. Realizacija ugovora o doživotnom izdržavanju, стр. 99

дали е во согласност со членовите и ако за тоа не најде пречка ќе ја потврди.¹⁹² Заверката е полноважна кога нотарот ја потпишал исправата на договорените страни и ја заверил со печат.¹⁹³

5.8. Правно дејство на договорот за доживотна издршка ¹⁹⁴

Договорот за доживотна издршка во нашата практика се користи како начин на располагање на едно лице со својот имот за случај на смрт. Наведените карактеристики на овој договор му овозможуваат на примателот на издршката од една страна да си определи единствен наследник, а од друга страна да ги исклучи сите непожелни законски наследници од правото на нужен дел. Со ова, договорот за доживотна издршка во практиката се појавува и како трет неформален и незаконски основ за наследување покрај тестаментот и законот. Исто така, имотот со кој што примателот на издршката располагал во овој договор, не влегува во неговата оставина и со ова може да заклучиме дека договорот за доживотна издршка произведува наследно правно дејство. Доколку примателот на издршката располагал со целиот свој имот, а по склучувањето на овој договор не стекнал друг имот, нема да се води оставинска расправа. Со тоа законските нужни наследници нема да можат да го остварат своето право на нужен дел.¹⁹⁵ Доколку примателот на издршката не располагал со целиот свој имот или пак подоцна стекнал друг имот, во неговата оставина којашто ќе биде предмет на законско и тестаментално наследување ќе влезат само овие делови.¹⁹⁶ Со овие карактеристики може да заклучиме дека наследниците на примателот на издршката може да бидат оштетени во своите наследни права, па така договорот за доживотна издршка добива мешовит карактер.

¹⁹² Ибид

¹⁹³ Закон за нотаријатот („Службен весник на РМ“ бр.72/16, 172/16 и 233/18), Одлука на Уставен суд У.бр.129/16 од 24 јануари 2018 година („Службен весник на РМ“ бр.25/18)

¹⁹⁴ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов. Наследно право стр. 335

¹⁹⁵ Ибид

¹⁹⁶ Ибид

Примателот на издршката го склучува договорот за доживотна издршка кој по своите карактеристики се доближува до договорот за дар.

Исто така, може да се јави злоупотреба на договорот за доживотна издршка кога ќе се склучи помеѓу брачните другари од втор брак. Брачниот другар од втор брак како давател на издршката може да ги загрози наследните права на децата на брачниот другар кој се јавува како примател на издршката од неговите претходни бракови. Според судската практика, договорот што ќе се склучи пред смртта на примателот на издршката, тој ќе се смета како договор за дар, што значи дека договорот за доживотна издршка во овој случај се трансформира во договор за дар. Секое лице кое има правен интерес може да бара да се утврди дали договорот за доживотна издршка произведува правно дејство. Но во овој случај, како што кажавме, договорот за доживотна издршка произведува правно дејство како договор за дар.¹⁹⁷

5.9. Раскинување на договорот за доживотна издршка¹⁹⁸

Договорот за доживотна издршка може да биде раскинат спогодбено со согласност на волјата на двете страни во било кое време од кога почнало неговото извршување.¹⁹⁹ Еднострано договорот за доживотна издршка може да биде раскинат во случај кога другата страна не ги исполнува предвидените обврски во договорот.²⁰⁰

Најчестите причини за раскинување на овој договор се нарушените односи помеѓу договорените страни. Исто така, и Законот за облигациони односи го објаснува раскинувањето на договорот за доживотна издршка во членот 1033 став 2²⁰¹ и издршката не може да се замисли доколку личните односи помеѓу примателот и давателот на

¹⁹⁷ Љиљана Спировиќ Трпеновска, Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов. Наследувањето во Европа, стр. 393

¹⁹⁸ ЗАКОН ЗА ОБЛИГАЦИОНИТЕ ОДНОСИ Сл. весник на Р Македонија бр. 18 од 5.3.2001 год.

¹⁹⁹ ЗАКОН ЗА ОБЛИГАЦИОНИТЕ ОДНОСИ Сл. весник на Р Македонија бр. 18 од 5.03.2001 год член 1033 став 1

²⁰⁰ ЗАКОН ЗА ОБЛИГАЦИОНИТЕ ОДНОСИ Сл. весник на Р Македонија бр. 18 од 5.03.2001 год член 1033 став 2

²⁰¹ Ибид

издршката толку се растројат што заедничкиот живот станал неподнослив.²⁰² Во случај на раскинување на договорот, страната што не е одговорна за раскинувањето има право да бара од другата страна надомест на штетата што ја трпи.²⁰³

5.9.1 Правото на наследниците кога се раскинува договорот за доживотна издршка

Правото на наследниците настапува кога давателот на издршка умира пред примателот. Кога ќе настапи ваква ситуација во случај на смрт на давателот на издршка, неговите обврски од договорот за доживотна издршка преминуваат на брачниот другар и потомците на давателот кои се повикани на наследство, доколку тоа го прифатат.²⁰⁴ Доколку брачниот другар на оставителот и неговите потомци кои се повикани на наследување прифатат да продолжат да даваат доживотна издршка, нема да дојде до раскинување на договорот во моментот на смрта на давателот на издршка, но обврските и правата кои ги имал давателот на издршка ќе преминат на неговиот брачен другар или неговите потомци.²⁰⁵ Во спротивно, договорот се раскинува по самиот закон, а брачниот другар и потомците на давателот на издршка имаат право на надомест за порано давање на издршка, само кога од оправдани причини не можеле да продолжат со издршката.²⁰⁶ Други причини за раскинување на договорот за доживотна издршка, поради пореметени односи и раскинување на договорот поради променети околности се резервирани со законската норма само за договорените страни, примателот и давателот на доживотна издршка, како и за корисникот на издршка кога е договорено во корист на трето лице.²⁰⁷ Во тој случај неспорно е дека на овие наследници не треба да се признае правото на раскинување на договорот. Кога се во прашање договорени односи настанати врз основ на договорот за доживотна издршка и кога доаѓа до пореметување на односите на

²⁰² Ибид

²⁰³ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Наследно Право, стр. 337

²⁰⁴ Dušan Novaković, Realizacija ugovora o doživotnom izdržavanju, стр. 145

²⁰⁵ Oliver Antić, Zoran Balinovac. Komentar Zakona o nasleđivanju str. 234

²⁰⁶ Dušan Novaković, Realizacija ugovora o doživotnom izdržavanju str. 141

²⁰⁷ Dušan Novaković, Realizacija ugovora o doživotnom izdržavanju стр. 147

договорените страни до неподносливост, законската норма јасно упатува дека правото на раскинување припаѓа на секоја договорена страна, како и на лицето во чија корист била издршката договорена, без оглед на тоа кој скривил такво пореметување на односите. Во случај кога како примател на издршка се појавува лице кое не е деловно способно, барање на раскинување на договорот може да поднесе неговиот законски застапник, односно старател. Од друга страна, пак, во ситуација кога примателот на издршка не е способен да расудува, а нема поставен старател, одредени членови од семејството можат да иницираат соодветна постапка со цел да го заштитат правото на примателот.²⁰⁸

Од позиција на наследникот, раскинување на договорот поради неисполнување може да се случи во две ситуации: За животот на примателот на издршката, давателот на издршката воопшто не ги исполнувал своите обврски, односно не ги извршувал на соодведен начин, и кога давателот на издршката во договорениот период редовно ги исполнувал своите обврски,²⁰⁹ но по смртта, дали ја исполнил обврската како што е погреб. Во ваков случај доаѓаме до тоа да дека постојат елементи за раскинување на договорот бидејќи давателот на издршка не ги исполнил потполно сите обврски опфатени со договорот.²¹⁰ Во ваков случај наследниците имаат право во парична постапка со тужба да утврдуваат дали има елементи за раскинување на договорот.

5.9.2. Судско раскинување на договорот за доживотна издршка²¹¹

Со барање на било која од договорените страни, судот може да донесе одлука за раскинување на договорот ако меѓусебните односи на договорените страни се неподносливи.²¹² За раскинување на договорот, потребно е да се исполнат две претпоставки: пореметување на меѓусебните односи и неподнослив заеднички живот на

²⁰⁸ Ибид

²⁰⁹ Oliver Antić , Zoran Balinovac. Komentar Zakona o nasleđivanju str. 497

²¹⁰ Oliver Antić , Zoran Balinovac. Komentar Zakona o nasleđivanju, str. 498–500,

²¹¹ Oliver Antić , Zoran Balinovac. Komentar Zakona o nasleđivanju str. 501

²¹² Ибид

договорените страни. Дали се исполнети сите претпоставки за раскинување на договорот по тужба на било која страна која ќе процени судот во секој поединечен случај? Ако судот утврди дека меѓусебните односи на договорените страни од договорот за доживотна издршка се пореметени, судот ќе го раскине договорот, независно дали постои или не постои вина.²¹³ Според мое мислење, примателот на доживотна издршка може да го раскине договорот со тужба, ако давателот на издршката не ги исполнува обврските од договорот под обврски се подразбира да му пружи здравствена нега,²¹⁴ да му обезбеди храна, да му обезбеди живеалиште и сл. Без согласност на давателот на издршка, може да се раскине договорот во судска постапка бидејќи тој бил сопственик и останал до неговата смрт да располага со својот имот и исто така да го поништи договорот, ако не се исполнуваат обврските од договорот за доживотна издршка.

5.9.3. Ништовност на договорот за доживотна издршка поради формата

Повредата на формата на договорот за доживотна издршка е кога договорот е склучен усно и кога се согласиле двете страни за договорот да биде склучен усно, тој е ништовен. Причина за вакво решение од страна на законодавецот е поради заштита на примателот на издршка²¹⁵ – бидејќи примателите на издршка се често стари лица здравствено загрозуени и поради тоа тие постануваат жртви на манипулација од страна на давателот на издршката. На овој начин, обезбедена е заштита од злоупотреба на лицата кои се загрозуени и кои имаат потреба од издршка. Покрај заштитата на примателот на издршката, на овој начин се штитат и трети лица, односно нивните интереси. Тука на прво место се мисли на нужните наследници кои би биле измамени и остануваат без нивниот

²¹³ Илија Бабич Наследно право стр. 198

²¹⁴ Илија Бабич Наследно право стр. 198

²¹⁵ Ибид

имот кој би им припаднал.²¹⁶ Кога е условот писмен облик на договорот за доживотна издршка, судската пракса не дозволува исклучок.

Следна повреда на формата на договорот е кога договорот за доживотна издршка не е заверен од страна на нотар или судија, но исто така, како повреда може да биде и кога нотарот или судијата не ги прочитаат и не ги запознаат странките со договорот.²¹⁷ Меѓутоа, постои и одредена можност дека постои повреда на формата, но не се работи за повреда од голем значај. Овие повреди на формата не се сметаат за причина за поништување на договорот. Овој став е усвоен од страна на судската практика поради тоа што договорот за доживотна издршка се состои од повеќе елементи кои имаат различна вредност и значење за важност на договорот.²¹⁸ Поради тоа се дозволува повреда поради мали значајни елементи. Како примери на вакви недостатоци, односно повреда на формата на договорот кои не повлекуваат ништовност, можат да се наведат: пропуштање да се состави записник за заверката на договорот за доживотна издршка од страна на судијата, недостаток на потписот на една од договорените страни, односно употреба отисок на прстот наместо потписот и слични повреди. Писмена форма во овој случај не е задолжителна кога се пренесува подвижниот имот на давателот на издршката.²¹⁹

²¹⁶ Ибид

²¹⁷ <https://ipf.rs/razlozi-za-pobijanje-ugovora-o-dozivotnom-izdrzavanju/>

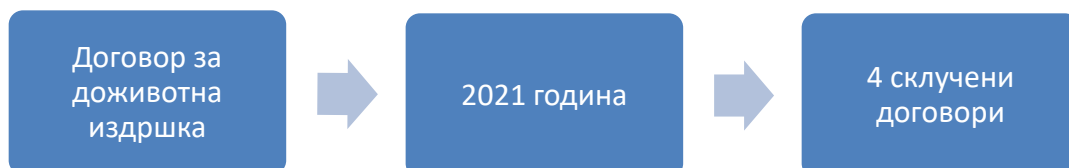
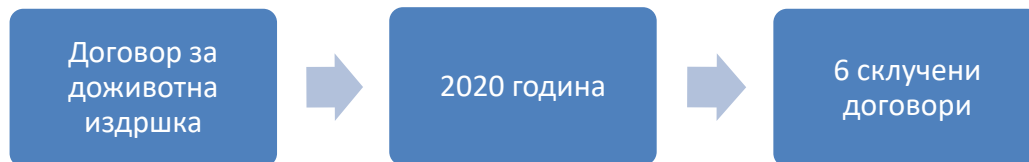
²¹⁸ <https://ipf.rs/razlozi-za-pobijanje-ugovora-o-dozivotnom-izdrzavanju/>

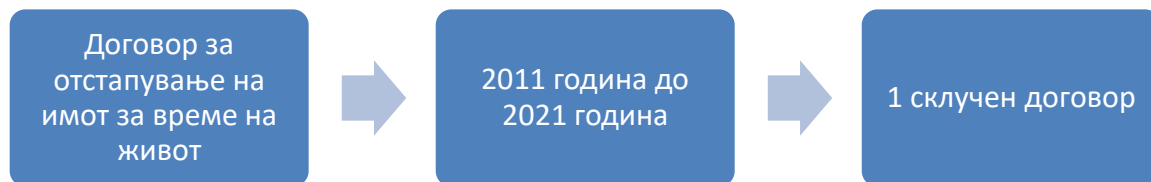
²¹⁹ Ибид

6.0. Интервју

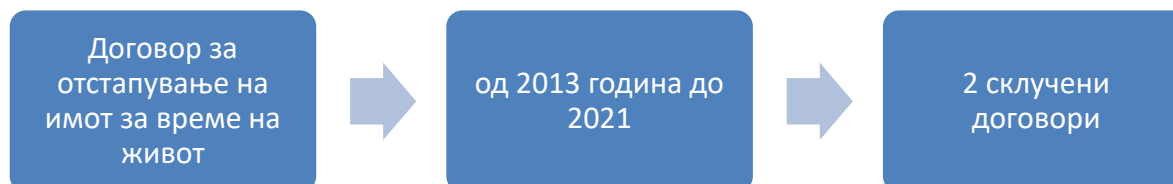
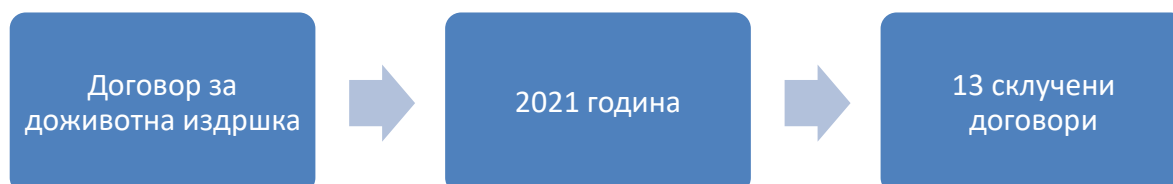
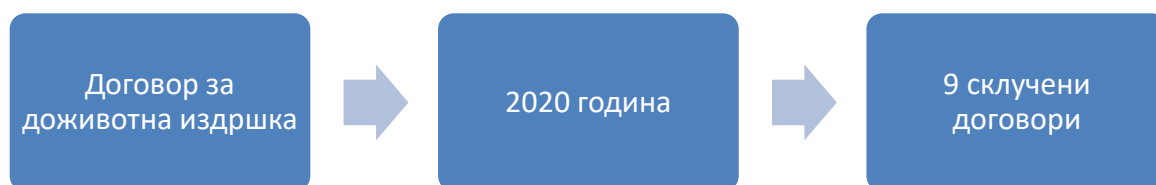
Со цел да дојдеме до сознание за тоа кои договори се повеќе застапени во практиката и за кои договори се одлучуваат граѓаните да ги склучат, направив интервју со **нотар Вера Станоевска** со седиште во Скопје, Република Македонија, на улица 1737 Бр. 30-2/3, Пајко Маало – интервјуте е спроведено на ден 1.7.2021 година во нотарската канцеларија во 13 часот. Исто така, направив интервју со **нотар Усреф Мазникар** со седиште во Драгаш, Република Косово – интервјуте е спроведено на ден 25.8.2021 во 15 часот.

Прашање до нотар Вера Станоевска – Колку договори имате склучено во вашата канцеларија во 2020 и 2021 година?

Прашање до нотар Усреф Мазникар – Колку договори имате склучено во вашата канцеларија во 2020 и 2021 година?

Од спроведеното интервју и разговор со **нотар Вера Станоевска** и **нотар Усреф Мазникар** дојдовме до заклучок дека договорот за отстапување на имот за време на живот не заживеал во практиката и не е застапен како договорот за доживотна издршка и договорот за дар. Во договорот за отстапување на имот за време на живот треба да учествуваат сите наследници од прв нареден ред и да се сложат со тоа што го изјавил отстапителот, да би се склучил, но во практика не е спроводлив токму поради ова, за разлика од договорот за доживотна издршка за кој е потребно да се исполнат услови и обврски да би се реализирал. Нотарите сметаат дека со договорот за доживотна издршка во практиката се случува да се злоупотребува, така што примателот на издршката ќе склучи договор со еден од неговите наследници или пак со трето лице и ги извршува обврските од договорот за доживотна издршка делимично. По смртта на примателот на издршката наследниците немаат право на нужен дел и многу тешко може да се докаже дека давателот на издршката ги извршувал обврските делимично или воопшто не ги извршувал.

На прашањето: „Дали сметате дека треба да се воведат договорот за наследување како трет правен основ за повикување на наследство?“ двајцата нотари одговориле дека треба да се воведат Договорот за наследување, бидејќи може да дојдеме до заклучок дека со признавањето на договорот за наследување како дозволено правно дело на нашите простори, може во голема мера да се оствари слободата на уредување на правните односи според потребите и можностите на субјектите во правниот промет, и дека може да постигне поголем степен на правна сигурност.

Пример на договорот за наследување

Договор за наследување

Склучен на ден ____ година, помеѓу:

М. Р. од Скопје со живеалиште на ул. Г. Д. бр. 75 со ЕМБГ 100000000 и бр на л.к. 000000 издадена од МВР Скопје, сопруг и

Л. Р. од Скопје со живеалиште на ул. Г. Д. бр. 60 со ЕМБГ 1000000000 и бр, на л.к. 300000, сопруга.

Член 1

Со овој договор договорните страни се согласија целокупниот имот на сопругот како договорна страна кој се состои од:²²⁰

по неговата смрт да ѝ припадне во наследство на неговата сопруга како единствен наследник без никакви обврски под услов да го надживее.²²¹

Член 2

Договорните страни, исто така, се согласија целокупниот имот на сопругата како договорна страна кој се состои од:²²²

по нејзината смрт да ѝ припадне во наследство на нејзиниот сопруг како единствен наследник без никакви обврски под услов да ја надживее.²²³

²²⁰ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов. Наследно Право, стр. 302

²²¹ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов. Наследно Право стр. 302

²²² Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов. Наследно Право стр. 303

²²³ Ибид

Член 3

Договорните страни го склучуваат овој договор при чиста свест, здрав разум и без присила и закана од други лица свесни за околностите под кои го склучуваат и неговите последици.²²⁴

Член 4

Овој договор договорните страни можат да го раскинат само со заемна согласност и во писмена форма заверена кај нотар.²²⁵

Член 5

Договорот кој договорните страни го склучуваат ќе произведе правно дејство во моментот на смртта на оставителот.²²⁶ Сè до тој момент, оставителот на наследството е слободен по своја волја да располага за време на живот со наведениот имот кој е предмет на овој договор.²²⁷ Со договорот не може да биде опфатен делот од оставината што им припаѓа на нужните наследници.²²⁸

Член 6

Договорните страни се согласни во случај на спор да биде надлежен Граѓанскиот суд во Скопје.²²⁹

Договорни страни:

Оставител на наследството

Договорен наследник²³⁰

²²⁴ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Наследно право стр. 303

²²⁵ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Наследно право стр. 303

²²⁶ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Наследно право стр. 303

²²⁷ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Наследно право стр. 303

²²⁸ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Наследно право стр. 303

²²⁹ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Наследно право стр. 303

²³⁰ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Наследно право стр. 303

Пример на договорот за отстапување на имот за време на живот²³¹

Договор за отстапување на имот за време на живот²³²

Склучен на ден 11.3.2010 година помеѓу:²³³

Отстапител на имотот:²³⁴ Т. М., од Скопје, с. Мралино со бр. на л.к. 00000 издадена од ГУВР Скопје со ЕМБГ 100000000, во понатамошниот текст отстапител на имотот, и

Договорачи:

В. М. од Скопје с. Мралино со бр. на л.к. 10000000 издадена од ГУВР Скопје со ЕМБГ 000000000²³⁵

А. М. од Скопје с. Мралино со бр. на л.к. 211111 издадена од ГУВР Скопје и со ЕМБГ 000000000²³⁶

М. М. од Скопје бул. „Јане Сандански“ издадена од ГУВР Скопје со ЕМБГ 000000000000

Договорните страни со слободна волја, при чиста свест и здрав разум, го склучуваат овој договор со следниве права и обврски²³⁷:

Член 1

Со овој договор отстапителот на имотот на неговиот син А. М. уште во живот му отстапува дел од неговиот недвижен имот кој се состои од стан во Скопје со површина од 100 м² на улица „Мито Хаџи Василев Јасмин“ бр. 34, стан 15, запишан во имотен лист 00000 КП 1111 КО Центар – Скопје.²³⁸

²³¹ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов Наследно право, стр. 314

²³² Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов Наследно право, стр. 314

²³³ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов Наследно право, стр. 314

²³⁴ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов Наследно право, стр. 314

²³⁵ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов Наследно право, стр. 315

²³⁶ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов Наследно право, стр. 315

²³⁷ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов Наследно право, стр. 315

²³⁸ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов Наследно право, стр. 315

На својата ќерка М.М. отстапителот на имотот ѝ ја отстапува својата куќа во Охрид со површина од 200 м² и дворно место од 180 м² во стариот дел од градот на ул. „Методи Крапчето“ бр. 25, запишана во имотен лист 00000КП 11111 КО Охрид.²³⁹

Член 2

Куќата во Охрид, наведена во претходниот член, која отстапителот ја отстапува уште за време на живот е негова приватна²⁴⁰ сопственост што ја стекнал врз основа на оставинско решение од неговата покојна мајка. Станот кој го отстапува е во заедничка сопственост со неговиот брачен другар.

Член 3

Договорната страна, В. М. како сопруга на отстапителот на имотот е согласна недвижниот имот кој се отстапува со овој договор да не влегува во тој имот.

Член 4

Со заверувањето на овој договор од страна на судот, на отстапените недвижности опишани во членот 2 на овој договор договорните страни А. М. и М. М. се стекнуваат со право на сопственост, а предметните недвижности им се предаваат во владение.²⁴¹

²³⁹ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов Наследно право, стр. 314

²⁴⁰ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов Наследно право, стр. 314

²⁴¹ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов Наследно право, стр. 316

Член 5

Договорните страни се согласни врз основа на овој договор²⁴² да се изврши преносот на сопственоста во Катастарот на недвижности од името на отстапителот на име на неговите деца без негово присуство.²⁴³

Член 6

Овој договор е склучен на шест еднакви примероци, од кои по²⁴⁴ еден за потписниците, а останатите примероци за пред надлежните органи.²⁴⁵

Договорни Страни

Отстапител на имот

Т.М.

²⁴² Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов. Наследно право, стр. 316

²⁴³ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов . Наследно право, стр. 316

²⁴⁴ Ибид

²⁴⁵ Ибид

Пример на договорот за доживотна издршка

Договор за доживотна издршка

Склучен на ден 2.6.2005 година, помеѓу:²⁴⁶

1. М. М. од Скопје со живеалиште на ул. „Д. Г.“ бр. 5 со ЕМБГ 1000000001 и бр на л. к. 00000²⁴⁷ издадена од МВР Скопје, во понатамошниот текст: примател на издршката и

2. М. В. од Скопје со живеалиште на ул.²⁴⁸ „М. Ч.“ бр. 62 со ЕМБГ 1000000001 и бр, на л.к. 124357, во понатамошниот текст: давател на издршката.²⁴⁹

Член 1

Примателот на издршката е во поодминати години и поради возраста и нарушеното здравје има потреба од чување и негување од страна на друго лице и затоа²⁵⁰ за да си обезбеди подобар помин во наредните години од својот преостанат живот, го склучува овој договор за доживотна издршка.

²⁴⁶ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Наследно право, стр. 345

²⁴⁷ Ибид

²⁴⁸ Ибид

²⁴⁹ Ибид

²⁵⁰ Ибид

Член 2

Примателот на издршката е сопственик на следниве недвижни и подвижни ствари:²⁵¹

1. Кука со површина од 250 м² и дворно место од 300 м², која се наоѓа на ул²⁵² „Водњанска“ бр. 56, во месноста викано Средно Водно – Скопје, запишана во имотен лист бр. 10000, КП бр. 00000 КО²⁵³ Центар – Скопје;

2. Викендица со површина од 150 м² и дворно место од 240 м² во Лагадин, Охрид, запишана во имотен лист²⁵⁴ бр. 286 КП 3240, КО Лагадин – Охрид;

3. Деловен простор во површина од 500 м² во Градскиот трговски центар во Скопје, спрат 2, локал 24, запишан во имотен лист бр. 23446, КП бр. 11243, КО Центар.

4. Хартии од вредност од АД Алкалоид со номинална вредност од 20.000.000, 00 денари;

Член 3

Со овој договор за доживотна издршка давателката на издршката презема обврска да го издржува примателот на издршката, при што треба да се грижи за неговата личност и задоволување на неговите потреби, да го чува, негува, да му приготвува јадење и да го храни, да ја одржува неговата лична хигиена и хигиената во

²⁵¹ Ибид

²⁵² Ибид

²⁵³ Ибид

²⁵⁴ Ибид

просториите во кои примателот на издршката живее, во случај на болест да му обезбеди лекарска помош и лекување, по потреба и стационар, да се грижи навреме да бидат плаќани неговите финансиски обврски и во случај на смрт да обезбеди пристоеен погреб, гробот да го уреди хортикултурно, да подигне надгробен споменик и да ги дава вообичаените задушници согласно верските обичаи.²⁵⁵ За трошоците за извршување на овие обврски, давателот на издршката може да ги употреби и приходите од имотот на примателот на издршката, како и дел од неговата пензија во вредност од 5 000 ЕУР, со тоа што на примателот на издршката секој месец ќе му остава и дава доволно пари во готово од најмалку една петтина од пензијата.²⁵⁶

Член 4

Како надомест за издржувањето што е опишано претходно, примателот на издршката и ги остава на давателката на издршката недвижностите и подвижните предмети и права кои се опишани погоре во членот 2 од овој договор,²⁵⁷ чие предавање во сопственост на давателката на издршката се одлага сè до смртта на примателот на издршката.

Член 5

Врз основа на овој договор давателката на издршката и без посебно полномошно е овластена да управува со имотот на примателката опишан во членот 2 од овој договор, да го изнајмува, да се грижи за неговото економско искористување, да ги прибира приходите и воопшто да се грижи за неговото искористување како добра домаќинка.

Член 6

Вредноста на имотот содржана во членот 2 од овој договор, договорните страни ја проценуваат на 1.800.000,00 ЕУР во денарска противвредност.

²⁵⁵ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Наследно право стр. 346

²⁵⁶ Ибид

²⁵⁷ Ибид

Член 7

Заради остварување на целите на овој договор, давателката и примателот на издршката воспоставуваат заедница на живот, со тоа што давателката на издршката ќе живее во куќата на примателот на издршката.

Член 8

Давателката на издршката има право да бара, согласно законските прописи, во јавните книги во кои се запишуваат правата на недвижностите, да се прибележат нејзините права од овој договор.

Член 9

Составен дел на овој договор е медицинско невропсихијатриското мислење на Ј30-Психијатриска болница²⁵⁸ Скопје бр. 100000 од 12.2.2006.

Член 10

Овој договор е составен во седум еднакви примероци, од кои еден останува во судот²⁵⁹ откако судијата присуство на странките и двајца сведоци ќе го завери, два примероци се за примателот на издршката, а останатите примероци се за давателката на издршката.

Давател на издршката

Примател на издршката

Сведоци²⁶⁰

²⁵⁸ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Наследно право стр.347

²⁵⁹ Ибид

²⁶⁰ Ибид

Заклучок

Договорот за наследување во РСМ е забранет, но како што увидовме во некои од европските држави е дозволен како трет основ за повикување на наследување. Договорот за наследување претставува двострано правно дело²⁶¹, значи за негово склучување се потребни две или повеќе лица, оставител и наследник. Но и во државите во кои е дозволен договорот за наследување, кругот помеѓу кои може да биде склучен овој договор е мошне тесен, а формата многу строга. Со договорот за наследување наследникот стекнува наследно право во моментот на смртта на оставителот. Оставителот кој склучил договор за наследување, тој може и понатака да располага со имот за време на живот. Во овој случај, договорениот наследник не може да ги штити своите интереси. Со договорот за наследување, по правило, се исклучени сите потомци на лицето кое се откажало од наследство и тоа без нивна волја, или дури и против неа. Како што увидовме во германското и швајцарското право, дозволени се повеќе форми на договорот за наследување, додека пак, кај австриското и француското право е дозволена формата помеѓу брачните другари.

Дали да се воведе договорот за наследување во нашето право?

Може да кажеме дека со договорот за наследување би биле заштитени нужните наследници на договорниот оставител затоа што со договорот за наследување тој не може да располага со нужниот дел. Тоа не е случај со договорот за доживотна издршка, со кој доколку е опфатен целиот имот, нужните наследници не можат да го остварат своето право на нужен дел. Следната добра карактеристика на договорот за наследување се состои во тоа што со него во голема мера би биле заштитени и доверителите на оставителот. Ова не е возможно кај доверителите на примателот на издршката, бидејќи

²⁶¹ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов. Наследно право стр. 299

давателот на издршката не одговара за долговите на примателот на издршката. Може да кажеме науката смета дека со признавањето на договорот за наследување како дозволено правно дело на нашите простори, може во голема мера да се оствари слободата на уредување на правните односи според потребите и можностите на субјектите во правниот промет, и дека може да постигне поголем степен на правна сигурност.

Нашето законодавство познава договори со облигационоправен карактер кои предизвикуваат наследноправни дејства. Тоа е договорот за отстапување на имот за време на живот и договорот за доживотна издршка кој е дозволен со нашиот закон.²⁶²

Договорот за отстапување на имот за време на живот не е застапен во пракса како договорот за доживотна издршка,²⁶³ меѓутоа овој договор е многу значаен бидејќи имотните односи помеѓу предокот и потомот можат да бидат регулирани додека е жив предокот и да се избегнат евентуални спорови во иднина. Договорот за отстапување на имот за време на живот е правна работа која едната договорена страна (отстапител на имот), го отстапува и разделува за време на живот на другата договорена страна (примател на имотот)²⁶⁴, со надомест или без, својот имот кој постои во моментот на заклучување на договорот. Договорот за отстапување на имот за време на живот претставува повеќестран договор со кој отстапувачот се обврзува да им го отстапи целиот свој имот или дел од имотот на своите потомци уште за време на животот.²⁶⁵ Карактеристика на овој договор е што наследниците уште за време на живот го добиваат своето наследство, тие не мора да чекаат отстапувачот да почине за да може да се стекнат со неговиот имот. Како субјекти во договорот за отстапување на имот за време на живот се јавуваат отстапувачот и неговите деца и брачниот другар.²⁶⁶

²⁶² Ибид

²⁶³ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов Наследно право, стр. 306

²⁶⁴ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов Наследно прав., Стр. 307

²⁶⁵ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов. Наследно право, стр. 308

²⁶⁶ Ибид

Овој договор е многу поблизок до наследното право отколку со облигационо право, бидејќи како субјекти на овој договор се појавуваат предокот и наследниците од првиот наследен ред. За поглавјето за брачниот другар на отстапителот може да биде договорена страна кога ќе се склучи договорот или да даде согласност. Доколку брачниот другар не даде согласност или не учествува во договорот како договорена страна, договорот ќе остане полноважен, меѓутоа договорот ќе се конвертира во договор за дар, и ќе остане на сила, но нема да има полно правно дејство. На овој начин му се овозможува на брачниот другар неговото право на нужен дел да остане.

Кога се работи за предмет на договорот за отстапување на имот за време на живот може да биде само оној имот за кој изјавил отстапителот во моментот кога е склучен договорот.²⁶⁷ Имотот кој отстапителот не го назначил во договорот влегува во оставината и сите наследници имаат право на својот дел.

Наследноправни дејства договорот за отстапување на имот за време на живот ќе произведе ако со отстапување на имотот се согласат сите потомци на отстапителот кои би биле повикани да наследат според Законот за наследување.²⁶⁸ Во спротивно, ќе се смета договорот како да не е склучен.

Договорот за отстапување на имот за време на живот може да биде основ од кој ќе произлезе одговорност за долговите на отстапителот, како и одговорност за материјални и правни недостатоци на отстапените имотни добра.

Еден од најбитните елементи за да се спроведе склучување на овој договор е што мора сите деца и брачниот другар на отстапувачот да бидат учесници во овој договор, тие сите мора да се согласат за да биде договорот полноважен и валиден. Договорот мора да биде склучен во писмена форма, да биде заверен од надлежен судија или нотар. Во некои од државите од Балканот постои само нотарска форма на договорот за отстапување на имот за време на живот, а во некои двојно решение.

²⁶⁷ Ибид

²⁶⁸ Ибид

Кога се работи за раскинување и отповикување на договорот, отстапителот може да го отповика договорот за отстапување на имот за време на живот, поради неблагодарност на еден или повеќе од потомците кон отстапителот²⁶⁹. Во случај на отповикување на договорот кон еден или некои од потомците, овој договор кон другите потомци прозведува наследноправно дејство. Потомокот кога ќе го врати применото, договорот губи наследноправно дејство, но тој има право да бара нужен дел.

За договорот за доживотна издршка според направената анализа и разговори со некои нотари, одговориле дека договорот за доживотна издршка е многу застапен во практиката, за разлика од договорот за отстапување на имот за време на живот.²⁷⁰ Овој случај се сведува на тоа што со договорот за доживотна издршка не мора да се опфатат сите наследници и може да се склучува и со трети лица, за разлика од договорот за отстапување на имот за време на живот со кој мора да се опфатат и повикаат сите наследници. Договорот за доживотна издршка претставува договор со кој давателот на издршката се обврзува да го издржува доживотно примателот на издршката или некое трето лице, а примателот на издршката во надомест му го остава целиот свој имот или определен дел од имотот, чие предавање е одложено сè до неговата смрт.²⁷¹ Со склучување на овој договор договорените страни (давател и примател на издршка) пред себе имаат одредена цел или попрецизно кажано интереси кои сакаат да се извршат со овој договор. Единствен проблем кај овој договор е неговата злоупотреба, кога истиот се користи не за да се добие издршка, туку да се изиграат законските наследници и тие да не го добијат својот нужен дел, а имотно да се обезбеди само одредено лице по избор на примателот на издршката – за разлика од договорот за отстапување на имот со кој не може да се изиграат наследниците бидејќи учесници се сите наследници од прв наследен ред. Според моето мислење, секогаш треба да се укаже и да се утврди дали има злоупотреба со договорот на доживотна издршка помеѓу договорените страни бидејќи последиците се јавуваат покасно и наследниците немаат право на нужен дел и остануваат без имот. Како субјекти во договорот за доживотна издршка се јавуваат најчесто и децата

²⁶⁹ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов Наследно право, стр. 317

²⁷⁰ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов Наследно право, стр. 318

²⁷¹ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов Наследно право, стр. 319

на примателот на издршката, но се случува во пракса и трети лица. Поради тоа, нотарот или судијата треба да укаже на последиците од овој договор и да утврди дали овој договор се склучува во заблуда или примателот на издршка не е деловно способен. Исто така, кога зборуваме за склучување на договорот за доживотна издршка, примателот на издршка треба да размисли и дали ќе го склучи овој договор со соодветно лице бидејќи во спротивно примателот на издршката ако е старо лице, делумно способно, не е во можност да го раскине договорот и не знае каква е постапката за раскинување на овој договор бидејќи имотот на примателот на издршка ќе премине на давателот на издршката по смртта на примателот и ќе произведе правно дејство, како што е докажано со некои случаи во нашата практика. Како основ за склучување на овој договор, треба договорените страни да бидат деловно способни, да постои согласност изјава на волјата на договорените страни, да постои и предмет на договорот, и да постои основ обврска на договорот. Договорот мора да биде во писмена форма заверен од страна на нотар или судија. Договорот за доживотна издршка во нашата практика се користи како начин на располагање на едно лице со својот имот за случај на смрт.²⁷² Наведените карактеристики на овој договор му овозможуваат на примателот на издршката од една страна да си определи единствен наследник, а од друга страна да ги исклучи сите непожелни законски наследници од правото на нужен дел. Исто така, треба да укажеме дека имотот со кој што примателот на издршката располагал во овој договор, не влегува во неговата оставина и со ова може да заклучиме дека договорот за доживотна издршка произведува наследноправно дејство.²⁷³

Кога се работи за раскинување на договорот за доживотна издршка, примателот на издршката може да го раскине договорот во парнична постапка со тужба²⁷⁴ ако давателот на издршката не ги извршува обврските и ако се нарушени односите помеѓу договорените страни. Договорот за доживотна издршка може да биде раскинат и спогодбено со

²⁷² Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов. Наследно право, стр. 325,329

²⁷³ Ибид

²⁷⁴ Ибид

согласност на волјите на двете страни во било кое време од кога почнало неговото извршување.²⁷⁵

Може да заклучиме дека договорот за наследување е застапен во некои од државите во Европа, но во нашето законодавство е ништовен. Во нашето законодавство го имаме договорот за доживотна издршка кој го заменува и е доста сличен бидејќи со договорот за доживотна издршка може да се определи било кое лице како наследник, и другите наследници можат да останат без право на нужен дел²⁷⁶ и се почести се кавгите помеѓу наследниците во практиката.

Кога се работи за договорот за отстапување на имот за време на живот,²⁷⁷ според мое мислење треба повеќе да биде застапен во нашата практика бидејќи со него отстапителот го распределува имотот за време на живот и како учесници се јавуваат сите наследници од прв наследен ред и со тоа решава да не се случуваат идни кавги помеѓу потомците. Меѓутоа, како што кажавме, во договорот за отстапување на имот за време на живот како учесници се сите наследници од прв наследен ред, но во практиката се случува да не се прикажуваат сите наследници и договорот се конвертира во договор за дар и наследникот кој останал без нужен дел, може да го поништи. Според мое мислење, може да се предложи систем преку матичните служби кој би користел за нотарот или судијата да проверуваат преку матичните служби колку потомци има отстапителот и дали е прикриен некој од наследниците, со ваков систем би се заштитиле нужните наследници и кавгите помеѓу потомците.

²⁷⁵ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов. Наследно Право, стр. 336, 337

²⁷⁶ Ибид

²⁷⁷ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов. Наследно право, стр. 306

Користена литература

- 1.Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Наследно право, Скопје, 2020.
- 2.Љиљана Спировиќ-Трпеновска, Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Наследувањето во Европа, 2011.
- 3.Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Граѓанско применето право. Наследно право, Културна установа Блесок, Скопје, 2011
4. Димитар Манчев, Договорот за доживотна издршка во теоријата и практиката на Република Македонија, Кавадарци, 1997.²⁷⁸
- 5.Oliver Antić, Nasledno Pravo,Beograd, 2010.
- 6.Abedin Bikić, Obligaciono pravo posebni deo, Pravni Fakultet Sarajevo 2005.
- 7.Vlado Belaj, Prestanak ugovora o doživotnom izdržavanju i ugovora o dosmrtnom izdržavanju, Pravni fakultet Sveucilišta u Zagrebum 2008.
8. Novaković, Dušan , Realizacija ugovora o doživotnom izdržavanju, Kosovska Mitrovica, 2011.
9. Nataša Stojanović, “Zašto je ugovor o nasleđivanju zabranjen u našem pravu?” Pravni život, Udruženje pravnika Srbije, Beograd, br.10/2003.²⁷⁹
- 10.Ilija Babić, Nasledno pravo, Beograd 2011.
- 11.Oliver Antić, Nasledno pravo 1994.
- 12.Nataša Stojanović, Nasledno pravo , Niš 2011.
- 13.Jelena Vidić, Dvadeset godina od zakona o nasledjivanju, Niš, 2011.

²⁷⁸ Договор за доживотна издршка

²⁷⁹ Наташа Стојанович

14. Dejan Đurdjević, Uvođenje ugovora u nasljedivanju u Srpsko pravo, 2015.
15. Сворцан Слободан., Коментар Закона о наслеђивању са судском праксом, Крагујевац, 2004.²⁸⁰
16. Благојевич, Борислав: Грађанско – правни облигациони уговори.
17. Nikola . Gavella, Vlado . Belaj: Nasljedno pravo, III. bitno izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, 2008²⁸¹
18. Oliver Antič, Zoran Balinovac, Komentar Zakona o nasleđivanju, 1996
19. Nevenka Subotič-Konstantinović, Ugovor o doživotnom izdržavanju, 1968
20. Vlado Belaj . Prestanak ugovora o doživotnom izdržavanju i ugovora o dosmrtnom izdržavanju, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu 2008.
22. Bartholomeyczik, H. Schluter, W, 1975. Erbrecht 10, Auflage, Munchen, 1975.
23. Philippe Malaurie, Laurent Aynes, Droit Civil: Les obligations.
24. Gschnitzer, F. Erbrecht, Wien, 1964.
25. Didier Guevel, Successions Libéralités, Armand Colin Dalloz, Paris, 1999.

²⁸⁰ Сворцан Слободан

²⁸¹ bitno izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, 2008

ЗАКОНИ:

1..Закон за наследувањето (Службен весник на РМ, бр.47 од 12.09.1996 година²⁸²)

- <https://www.pravdiko.mk/wp-content/uploads/2013/11/Zakon-za-nasleduvaneto-12-09-1996.pdf>

2.Закон за облигационите односи (Службен весник на РМ, бр. 161 од 30.12.2009 година)

http://www.gazibaba.gov.mk/business/media/pdf/zakonska_regulativa/pravni_raboti/obligacioni_odnosi/1-obligacioni-odnosi.pdf

3.Закон о наслеђивању"Службеном гласнику РС", бр. 46/95. Види: Одлуку УС РС, IУ бр. 358/95 - 101/2003-1.

- https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_nasledjivanju.html

4. Закон о нотарима Републике Црне Горе. (Sl. list RCG", br. 68/2005 i "Sl. list CG", br. 49/2008 i 55/2016 i 84/2018)

-<https://www.paragraf.me/propisi-crnegore/zakon-o-notarima.html>

5. Закон о Облигационим односима Републике Црне Горе ("Sl. list CG", br. 47/2008, 4/2011 - dr. zakon i 22/2017)

-<https://www.paragraf.me/propisi-crnegore/zakon-o-obligacionim-odnosima.html>

6. Облигационог законика Републике Словенија. Zakon o obligacijskih razmerjih (Uradni list SFRJ, št. 29/78, 39/85, 45/89 – odl. US, 57/89, Uradni list RS, št. 88/99 – ZRTVS-B, 83/01 – OZ, 30/02 – ZPlaP in 87/02 – SPZ)

- link <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1364>

²⁸²Весник на РМ бр.47 од 12.9.1996

7. ЗАКОН ЗА НОТАРИЈАТОТ (Службен Весник на РМ, бр.72/16 и 172/16 од 24.01.2018 година)

-<https://www.pravda.gov.mk/toc1/348>

8. Закон o nasleđivanju u Federaciji Bosne i Hercegovine Sl. novine FBiH", br. 80/2014 i 32/2019 - odluka US

-<https://www.paragraf.ba/propisi/fbih/zakon-o-nasledjivanju-u-federaciji-bih.html>

9. Граѓанскиот Законик на Швајцарија. (Code civil Suisse du decembre 1907, со измени и допуни од 2013 година, 21.06.2013.

https://fedlex.data.admin.ch/filestore/fedlex.data.admin.ch/eli/cc/24/233_245_233/20180101/en/pdf-a/fedlex-data-admin-ch-eli-cc-24-233_245_233-20180101-en-pdf-a.pdf

10. Австриски граѓански законик. (Allgemeines bürgerliches gesetzbuch JGS nr 946/1811, df BGB1 I 58 /2004, 77/2004, 43/2005, 51/2005, 113/2006.

-<https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/BGB.pdf>

11. Граѓански законик на Република Германија (bürgerliches gesetzbuch RGB1 S 195, со измени и допуни од 2008 година , BGB1 IS 2399.

-<https://www.gesetze-im-internet.de/gg/GG.pdf>

12. Граѓански законик на Република Франција (Code Civil, со измени и допуни од 2013 година, LF 21.06.2013.

-<https://codes.droit.org/PDF/Code%20civil.pdf>

Интернет Линкови:

1.<https://www.pravdiko.mk/funktsijata-na-dogovorot-za-dozhivotna-izdrshka/>

2.<https://www.pravdiko.mk/funktsijata-na-dogovorot-za-otstapuvan-e-na-imot-za-vreme-na-zhivot/>